

ALUMINIJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE GLINICE
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

ŠTEV. 8

AVGUST 1974

LETNIK XII

ZBOR DELOVNIH LJUDI V LUČI NOVE USTAVE

Preverjanje naše samoupravne zrelosti

Od sprejetja ustave in izvolitve novih samoupravnih organov v naši delovni organizaciji je bila že vrsta zborov delavcev, na katerih smo razpravljali o raznih zadevah, potrjevali in sprejemali razne samoupravne akte, ki so določeni z novo ustavo.

Prišlo je že tudi do raznih kritik in komentarjev v zvezi z zbori delavcev v TOZD, saj smo slišali na ta račun razne verzije, zato bo prav gotovo potrebno o zborih delavcev TOZD spregovoriti nekaj več besed, da bi se s tem vprašanjem nekoliko natančneje seznanili.

Vsi člani organov samoupravljanja, ki so bili v juniju na tridnevem seminarju na Borlu, se bodo dobro spomnili predavanja tovariša Petra TOŠA, ki je med drugim govoril o zborih delavcev v TOZD, kakšni naj bi ti bili, kakšen je njihov pravi namen in podobno. Ker pa je ta tema tako pomembna in je niso mogli slišati vsi naši delavci, bom skušal iz tega predavanja prikazati vsaj tisti najbolj pomemben del, ki je za vse nas še kako pomemben in koristen.

V eni od prejšnjih števil smo se na kratko seznanili s tem, kaj so delovne skupine in kakšna je njihova vloga pri nadaljnjem uveljavljanju samoupravljanja. Že takrat sem poudaril, da so se sestanki delovnih skupin doslej u-

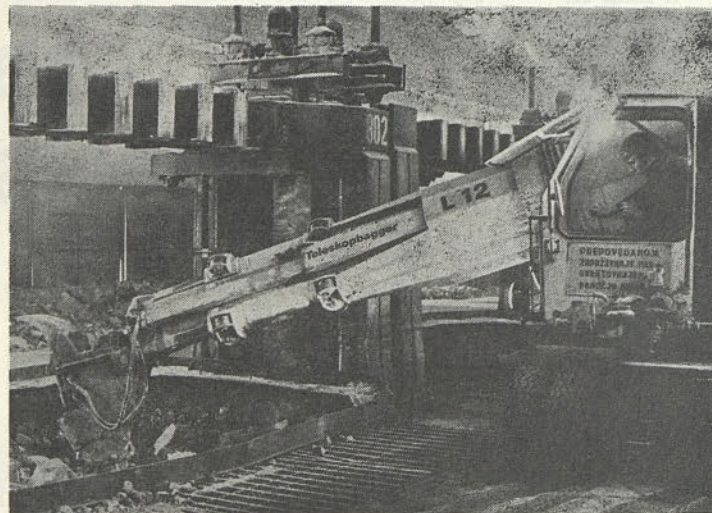
veljavili kot oblika osebnega izjavljanja delavcev in da so mnogo prispevali k učinkoviti obliki uresničevanja samoupravljanja v TOZD.

Nikakor pa ne moremo istovetiti zbora delavcev z delom delovnih skupin, saj ima zbor delavcev povsem drugačno funkcijo in pravico. Poznamo sicer zore delovnih ljudi tudi že od prej, vendar zbor delavcev TOZD po določitvi nove ustave bistveno spremeni karakter. Razviti ga je treba v družbeno podlago celotnega samoupravnega delovanja delavcev v združenem delu.

Seznani smo se tudi z delegatskim sistemom in če tega poznamo, potem bomo lažje doumeli pomen zbora delavcev v TOZD, kajti delavci, delegatsko organizirani v samoupravne organe in delegacije, bodo najučinkoviteje prav po svojih zborih sprejemali razne odločitve, se dogovarjali, sporazumevali in tudi kontrolirali dosledno uveljavljanje sprejetih odločitev v vseh oblikah organiziranosti v združenem delu.

Pri tem bi se morali vsi malce zamisliti nad našimi zbori, ko sprejemamo razne sklepe in odločitve, pa pozneje ne kontroliramo, če so tudi dosledno izvajane. Pri tem mislim tudi na kritične pripombe nekaterih delavcev, ki trdijo, da za njih zbor delavcev ne predstavlja dejanskega upravljanja, saj menijo, da dobijo vse pripravljeno in da

(Nadaljevanje na 3. strani)

Izkop elektrolitske peči

Z ZASEDANJA DELAVSKEGA SVETA TGA

Mesečno: 100 din draginjskega dodatka na zaposlenega

DELAVSKI SVET TGA JE IMEL 5. REDNO SEJO 2. AVGUSTA 1974.

— Polletno finančno poročilo

Delavski svet TGA je razpravljal o finančnem poročilu za I. polletje in se z njim seznanil. Strokovnim službam podjetja je naročil, da do 30. septembra 1974 pripravijo po-

ročila o poslovanju po posameznih TOZD.

— Gradnja »intervencijskih« hiš

Na predlog kadrovskega sektorja in po predhodni razpravi sveta za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje je odobril za izgradnjo 40 vrstnih »intervencijskih« hiš 8.000.000 din, določil lokacijo za omenjene hiše med četvorčki za blokom št. 13 v Kidričevem. Manjkajoča sredstva za gradnjo bodo zbrana s premoštitvenimi krediti. Gradnja se naj prične čimprej, tako da bodo hiše vseljive najkasneje do maja 1975.

— Akcija za pomoč ljudem in krajem, prizadetim ob potresu na Kozjanskem

Delavski svet TGA je na osnovi poročila o rezultatih glasovanja o akciji za pomoč ljudem in krajem, prizadetim ob potresu, ugotovil, da je bil 3,5% prispevek od enomesečnega osebnega dohodka vsakega zaposlenega za pomoč ljudem in krajem, prizadetim ob potresu na Kozjanskem, izglasovan v vseh TOZD in v delovni skupnosti skupnih služb; za prispevek je glasovalo 55,13% od skupnega števila zaposlenih, po posameznih TOZD in delovni skupnosti skupnih služb pa je bilo glasovanje naslednje:

— TOZD tovarna glinice	54,59 % vseh zaposl.
— TOZD tovarna aluminijska	57,85 % vseh zaposl.
— TOZD vzdrževanje	50,44 % vseh zaposl.
— TOZD promet	69,19 % vseh zaposl.
— delovna skupnost skupnih služb	50,43 % vseh zaposl.

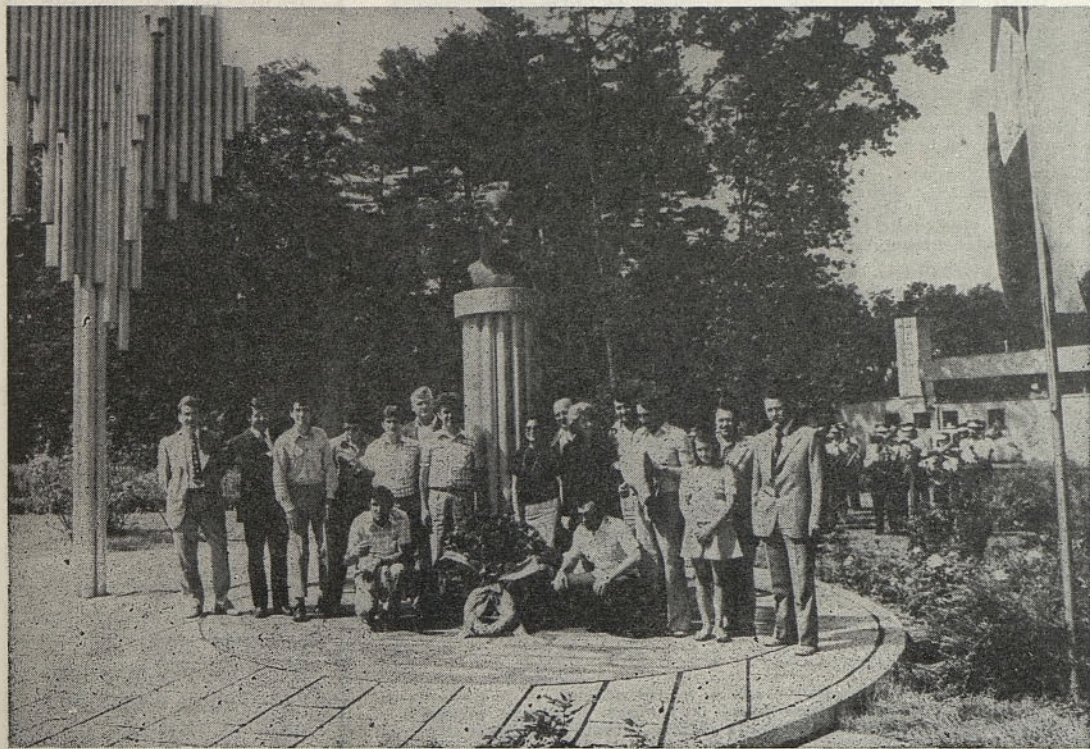
— Problematika zaposlovanja invalidnih oseb

Po sklepu delavskega sveta TGA, sprejetem na seji 19. aprila 1974 v zvezi s problematiko zaposlovanja invalidnih oseb, je Vojteh Rajher, dipl. ing., v.d. direktorja TOZD tovarna aluminijska, seznanil delavski svet TGA s predlogi za zmanjšanje problema zaposlitve invalidnih oseb.

— Pritožba Rudija Belšaka

Delavski svet TGA je razpravljal o pritožbi Rudija Belšaka; ta je bila podana 26. januarja 1974 zaradi nepravilne rešitve njegovega predloga za tehnično izboljšavo. Imenoval je 3-člansko komisijo z nalogo, da pregleda pritožbo Rudija Belšaka in ves material,

(Nadaljevanje na zadnji str.)

Iz fotoarhiva Aluminijskega društva: Letošnje proslave dneva borcev so se udeležili predstavniki vseh sodelujočih ekip na Aluminijski 74

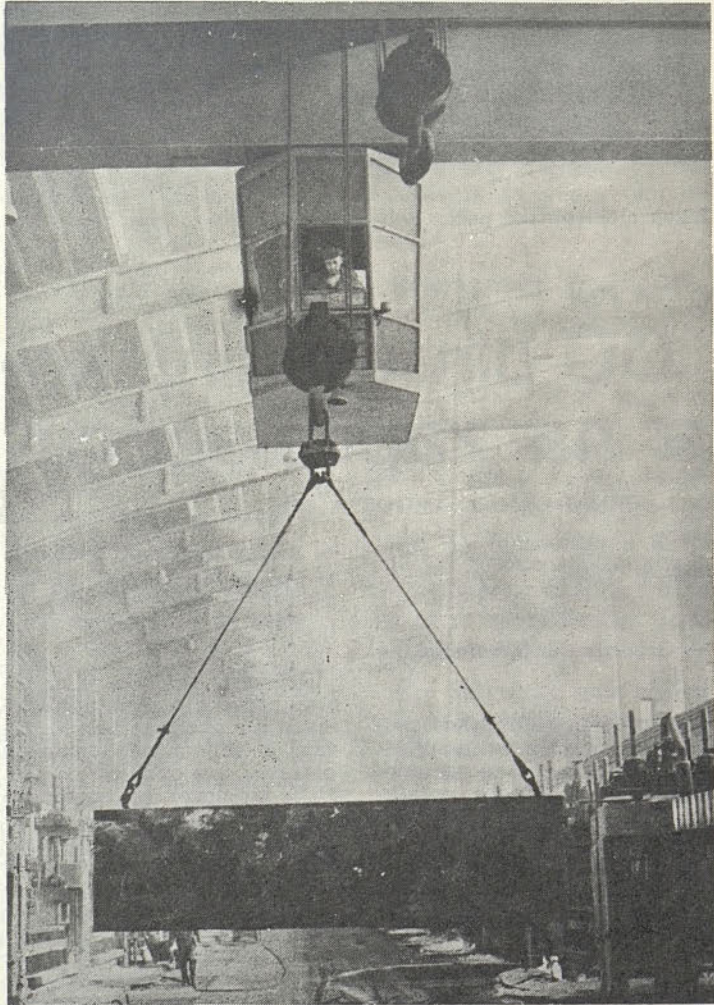
Kako smo poslovali?

Iz tabel I. in II. je razvidno, kako smo poslovali v mesecu juliju 1974 in v času od I. do VII. 1974.

Indeks 1974/1973 prikazuje odnos dosežene proizvodnje nasproti enakemu obdobju preteklega leta.

I. Dinamika proizvodnje — Indeks fizičnega obsega

Obrat — mesec	Plan	Doseženo		
		v mesecu	kumulat.	1974/73
A. GLINICA				
1. Izluženo:				
— junij	100	99	99	98
— julij	100	76	95	97
2. Kalcinirano:				
— junij	100	105	106	109
— julij	100	86	103	108
B. ALUMINIJ:				
3. Hala A:				
— junij	100	102	106	73
— julij	100	106	106	77
4. Hala B:				
— junij	100	101	102	103
— julij	100	101	102	102
5. Hala B 12-P:				
— junij	100	114	107	92
— julij	100	109	107	92
6. Hala B 12-S:				
— junij	100	53	89	90
— julij	100	53	84	83
7. Livarna:				
— junij	100	94	100	88
— julij	100	105	101	90
8. Anodna masa:				
— junij	100	72	97	172
— julij	100	95	97	169

Žerjavist

II. Prikaz porabljenih surovin na enoto proizvoda — VII/1974

Na 1 tono proizvoda	Plan	Julij	I-VII/74
1. Al HIDRAT — Al₂O₃			
— boksit	100	110	102
— Na OH	100	84	103
— para	100	130	111
2. ALUMINIJ			
Hala A:			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	97	102
— kriolit	100	107	97
— alum. fluorid	100	88	88
— el. energija — kemija	100	96	96
Hala B:			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	119	104
— kriolit	100	127	100
— alum. fluorid	100	98	83
— el. energija — kemija	100	106	102

Hala B 12-P:

— glinica	100	100	100
— anodni bloki	100	105	106
— kriolit	100	117	90
— alum. fluorid	100	58	58
— el. energija — kemija	100	96	97

Hala B 12-S:

— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	98	98
— kriolit	100	163	93
— alum. fluorid	100	80	83
— el. energija — kemija	100	110	105

3. ANODNA MASA

Za izvoz:

— petrolkoks	100	105	102
— katranska smola	100	106	100

Za domačo uporabo:

— petrolkoks	100	90	99
— katranska smola	100	88	97
— el. energija	100	92	94

NEZGODE V JULIJU 1974

Julija se je poškodovalo 9 delavcev:

Prikaz ponesrečencev po TOZD in DS skupnih služb

	pri delu	na poti	skupaj
TOZD GLINICA	5	1	1
TOZD ALUMINIJ	5	—	5
TOZD VZDRŽEVANJE	2	—	2
TOZD PROMET	1	—	1
DS SKUPNIH SLUŽB	—	—	—
SKUPAJ:	8	1	9

Število nezgod po virih:

— prometna sredstva	1
— železna konstrukcija	3
— tekoči kriolit	2
— ročno orodje	1
— gradbeni material	1
— neurejen dostop — podest	1

Število nezgod po vzrokih:

neurejeno cestišče	1
subjektivni faktor	4
nepravilen način dela	2
slaba vidljivost	1
pomanjkljiva organizacija dela	1

Julija so se poškodovali naslednji delavci:

TOZD GLINICA:

- Franc BRATUŠEK, mat. št. 1875, je na poti na delo s kolesom pripejal na kamen, zaradi tega je padel; poškodoval si je mezinca na levi roki.

TOZD ALUMINIJ:

- Anton Kores, mat. št. 3782 — elektroliza A, je 7. julija 1974 zagrebal glinico. Pri tem je stopil na katodno omaro; ob njo je zadel z levo nogo in si jo lažje poškodoval.
- Milan Rostohar, mat. št. 4162 — elektroliza A, se je poškodoval 8. julija 1974. Prestavljal je gumijasto cev s stisnjenim zrakom, pri čemer ga je železna vstavljena cev udarila po arkadi nad levim očesom. Utrpel je lažjo poškodbo.
- Franc Žlaus, mat. št. 3796 — elektroliza B, se je poškodoval 9. julija 1974. Sodelavec ponesrečenca je zajemal kovino iz elek. peči. Pri prebijanju je prišlo do brizganja elektrolita v okolico. Medtem je vroča kovina padla ponesrečencu v čevelj. Ponesrečenec je na gležnju desne noge utrpel lažjo opekline.
- Franc Plohl, mat. št. 3015 — elektroliza-hala A, se je poškodoval 15. julija 1974. Imenovanega je pri vstavljanju novega klina ovirala slaba vidljivost (saje, dim), zaradi tega mu je stisnilo prste leve roke med spono in tokovodnik. Utrpel je lažjo poškodbo.
- Stanko Milošič, mat. št. 4071 — elektroliza B, se je poškodoval 17. julija 1974. Po vstavljanju lesenega droga v elektrolitsko peč mu je delček vroče kovine zašel v čevelj. Ponesrečenec je utrpel lažje opekline.

TOZD VZDRŽEVANJE:

- Franc Znidar, mat. št. 4222 — gradbeno vzdrževanje, se je poškodoval 29. julija 1974. Pri sunkovitem spuščanju posode z malto na tla, mu je ta brizgnila v desno oko; pri tem je utrpel lažjo poškodbo.
- Jože Pulko, mat. št. 1634 — strojno vzdrževanje, se je poškodoval 30. julija 1974. Pri zabijanju prebijača se je s kladivom udaril po mezinco leve roke.

TOZD PROMET:

- Franc Kajzersberger, mat. št. 4102 — cestni promet, se je poškodoval 29. julija 1974. Ponesrečenec je po končanem polnjenju priklovice z glinico snemal vrečo za polnjenje glinice. Stopil je na prikolico, na kateri mu je spodrsnilo. Pri padcu je udaril z desno roko ob konstrukcijo in si jo poškodoval v zapestju.

S.A.

NOVI

SODELAVEC

Jernej Kostanjšek, dipl. ing. metalurgije, se je rodil 16. junija 1934 v Ptujju. Diplomiral je leta 1960 na metalurški fakulteti v Ljubljani. Tega leta se je zaposlil v podjetju Impol v Slov. Bistrici.

Zasedal je delovna mesta: asistent obratovodje starega valjarniškega obrata, nato tehnolog valjarniškega obrata, dalje vodja tehnološkega oddelka v investicijskem sektorju za pripravo izgradnje nove valjarne. Po končani montaži in poizkusnem obratovanju je bil imenovan za obratovodjo razširjenega valjarniškega obrata. Na tem delovnem mestu je ostal do odhoda iz podjetja, do leta 1973. Leta 1972 se je z družino preselil v Ptuj in se je zaradi težav s prevozi s 1. januarjem 1974 zaposlil kot direktor pri podjetju Pleskar Ptuj.

Z 10. junijem 1974 pa je prevzel delovno mesto pomočnika glavnega direktorja za tehnične službe v naši tovarni.

Tov. Jernej Kostanjšek si je v svojih 12 letih službovanja v Impolu pridobil veliko znanja in izkušenj v tehnologiji predelave aluminija in v organizaciji proizvodnje Al-polizdelkov. S tem v zvezi je opravil več strokovnih izpopolnjevanj doma in v tujini. Aktivno obvlada nemški, angleški in ruski jezik.

Našemu novemu pom. glavnega direktorja za tehnične službe želimo obilo uspeha pri njegovem delu v našem podjetju

Preverjanje naše samoupravne zrelosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

je potrebno to le potrditi in podobno.

Temu pa ni tako, saj je prav iz tega moč sklepati, kako še vedno posamezniki gledajo na ves sistem samoupravljanja in da se še vedno ne zavedajo svoje vloge v luči nove ustave.

Cilj delovanja delavcev na zboru ne more biti več odločitev, sprejeta s preglasovanjem. Zbor delavcev TOZD kot oblika osebnega izjavljanja delavcev zato ne more postati zgolj oblika glasovanja, pač pa oblika neposredne in svobodne izmenjave mnenj, stališč in pogledov delavcev. Cilj zбора se odraža v oblikovanju enotne volje, v usklajevanju različnih posameznih interesov vseh delavcev TOZD. Zato je potrebno glasovanje na zboru razviti predvsem kot sredstvo za ugotavljanje stopnje soglasnosti v procesu sporazumevanja.

Kot sem že omenil, mnenja nekaterih proizvajalcev o tem, da sklepajo le o zadevah, katera je nekdo že vnaprej pripravil, ne bo povsem držalo! Zakaj? Zato, ker je povsem logično, da gradivo mora nekdo pripraviti, neka strokovna služba, da pa je sedaj vse odvisno od zбора delavcev, kako bodo to zadevo obdelali in nato o njej odločili, preden jo bodo sprejeli. Zbor delavcev namreč ni le oblika odločanja, kajti prav vsak delavec v TOZD ima pravico, da lahko na zboru posreduje predloge in mnenja o vprašanih, ki zadevajo uresničevanje predloženih samoupravnih aktov ali podobnega.

Iz dosedanje prakse pa lahko kaj hitro ugotovimo, da se delavci na zborih tega zelo malo ali domala nič ne poslužujejo, se torej zadovoljujejo s predloženimi materiali, pozneje pa na veliko govorijo o tem, kako jim je nekdo vse pripravil in da so pač morali potrditi, ker je bilo vse že pripravljeno.

Če delavec na zboru da takšen predlog v zvezi z določeno stvarjo, je zbor dolžan, da o njegovem predlogu razpravlja in sprejme določeno stališče, saj bo le tako zbor delavcev v TOZD prišel do prave veljave in ne bo več raznih namigovanj, polemike in dvomov o tem, ali je to prav ali ne.

Povsem jasno je tudi, da ima delavec pravico zastavljati vprašanja samoupravnim in poslovnim organom, pa zahtevati pojasnila od delavcev strokovnih služb, ki so vsekakor dolžni, da dajo delavcu odgovor takoj. Če pa to ni mogoče, na prvem prihodnjem zboru delavcev.

V ustavi je vse lepo in konkretno zapisano, mi pa smo to dolžni uresničevati v vsakdanji praksi pri samoupravljanju. Vedeti moramo tudi, da je zbor delavcev TOZD tudi oblika uresničevanja notranje delavske kontrole. Poseben organ delavske kontrole je dolžan občasno in o vseh pomembnih ugotovitvah obveščati delavce na njihovem

zboru, saj bo edino tako vsem delavcem v TOZD omogočeno neposredno izvajanje delavske kontrole v svoji delovni organizaciji, v TOZD, in bo tako kontrola v rokah delavcev, ne pa nekaj nad njimi, kot še vedno prevladuje občutek.

Marsikaj od tega, kar sem navedel v teh nekaj vrsticah, še nismo uresničili, ampak smo lepo mirno preživljali čas na zborih, ki je med delom.

To pa nam daje misliti, ali smo v stanju, da pod takimi pogoji in na tak način, kot ga izvajamo z našimi zbori delavcev, lahko sploh govorimo o pravem samoupravljanju in odločanju o vsem, kar smo napravili.

To je sicer povedano na najbolj preprost in za vsakega razumljiv način; od nas je namreč odvisno, ali bomo spremenili odnos na zborih delavcev in se končno zavedli dejstva, da je vso odločanje v naših rokah in da smo vsi

nekaj, kar ni v skladu z našimi samoupravnimi akti, ustavo in z našimi delavskimi pravicami.

Naši zbori delavcev morajo v bodoče biti vsekakor uspešnejši in bolj koristni.

F.M. Razkladanje silicija

ZA KONKRETNE NALOGE V OBČINI:

Pokojnine tudi viničarjem in dninarjem

Koncem minulega meseca, v torek, 30. julija 1974, se je sestala že na tretjem rednem zasedanju SO Ptuj, vsi trije njeni zbori — družbeno politični zbor, zbor krajevnih skupnosti in zbor združenega dela.

Na dnevnem redu je bilo kar 14 točk, delegati vseh treh zborov so skupno razpravljali od tretje do devete točke, nato pa so se

F.M. Razkladanje silicija

saj so delegati vseh treh zborov zastavljali zelo konkretna vprašanja, pa tudi predloge za nekatere spremembe v tem dogovoru. Te biva štipendije in v kakšni višini, da bo lahko takoj ugotovljeno, če je v skladu s sprejetim družbenim dogovorom. Tudi delegatka iz KS Kidričeve je sodelovala v tej zanimivi razpravi in iznesla vrsto konkretnih predlogov, katere so predhodno sprejeli na seji delegacije. Priprani smo, da bo prav nekaj njenih predlogov prišlo v družbeni dogovor in vrsto poznejših aktov, ki bodo povsem konkretno določali vrste vsakdanjih aktualnih problemov študentov. V nadaljevanju je bilo podano poročilo o realizaciji skupne in splošne porabe v občini Ptuj v prvem polletju 1974, nato pa je bila na vrsti razprava in sprejem nekaterih odlokov: o usmeritvi sredstev za gospodarske investicije občine Ptuj; ta bodo na razpolago v letošnjem letu, odlok o višini mesečnih nadomestil osebnih dohodkov in drugih osebnih prejemkov voljenih in imenovanih funkcionarjev skupščine občine Ptuj, s tem v zvezi je bil imenovan in sprejet še družbeni dogovor o osnovah in merilih za določanje mesečnih nadomestil osebnih dohodkov in drugih osebnih prejemkov voljenih in imenovanih funkcionarjev v občini Ptuj. Delegati so nato razpravljali in sprejeli še odlok o prenehanju veljavnosti odloka o izdatkih za potne in druge stroške, ki so priznavani občinskim organom kot materialni stroški. Ko je stekla razprava o imenovanju člana kot predstavnika občine Ptuj v iniciativnem odboru za ustanovitev območne interesne skupnosti za gozdarstvo Maribor, so na predlog komisije za volitve, imenovanja in kadrovska vprašanja pri SO Ptuj soglasno potrdili predlog, da je za člana imenovan tovariš Franc Tetičkovič, politolog in vodja splošnega sektorja kmetijskega kombinata Ptuj, ki je sočasno tudi predsednik družbenopoličnega zbora skupščine občine Ptuj. Sprejet je bil tudi odlok o pristojbinah za veterinarsko-sanitarne preglede in kontrolo v občini Ptuj. V obrazložitvi tega odloka je bilo poudarjeno, da so od leta 1969 do 1973 odkupne cene živine narasle za več kot 100 odst., prav tako so se seveda tudi povečali osebni dohodki za to delo pooblaščenih inšpektorjev, pa je zato sprejem tega odloka tudi upravičen. Odlok o dopolnitvi spremembe odloka o komunalnih taksah v občini Ptuj bo pričel veljati s 1. januarjem 1975. leta. Manj razprav je bilo o sklepu o potrditvi zaključnega računa davkov in prispevkov občanov občine Ptuj za leto 1973 in o potrditvi zaključnega računa prispevka za starostno zavarovanje kmetov občine Ptuj za lansko leto, nekoliko bolj živahno pa spet o sklepu o razporeditvi sredstev za krajevne skupnosti iz proračuna občine Ptuj, kjer je bilo prav tako zastavljenih več vprašanj in podanih nekaj predlogov, katere bo nedvomno potrebno upoštevati v prihodnje. Na ločenih sejah so nato v družbenopolitičnem zboru razpravljali o pokojninah za viničarje, dninarje in rejence; predlagatelj je menil, da bi to vprašanje morali posredovati merodajnim forumom, da bi ga v bodoče ustrezno uredili. Govora je še bilo o varstvu okolja v Ptuj in Kidričevem, vendar o tem prihodnjič!

Domov

odgovorni za naše poslovanje, pa za to, kakšen kos kruha bomo imeli jutri.

Ne smemo dovoliti, da bi nam kdorkoli s kupi papirja hotel vsiliti svoja stališča in nas prisiliti, da glasujemo za

sestali na ločenih sejah, na katerih so bila obravnavana nekatera skupna stališča.

Na 3. seji treh zborov občinske skupščine so najprej odobrili zapisnik z druge seje, nato pa obravnavali družbeni dogovor o oblikovanju in izvajanju štipendijske politike v SR Sloveniji; o tem je bila izredno živahna razprava,

spremembe bo potrebno v bodoče upoštevati.

Iz vsega je bilo zelo jasno razvidno, da se delegati zelo živo zanimajo za bodočo štipendijsko politiko, za katero je večina menila, da je prišla že nekaj let prepozno. Zavzemali so se za enakopravne odnose in za to, da bo vsako leto sproti objavljeno, kdo do-

F. MESKO

Mikrobiološka okužitev živil

Živila so že od nekdaj lahko pomenila tudi nevarnost za potrošnikovo zdravje. Nevarnost, ki je pretila ljudem zaradi uživanja neustreznih živil, so najprej pripisovali domnevnim strupom, potem določenim spojinam težkih kovin in končno alkaloidom, ki jih vsebujejo nekatera živila. Na bakterijske dejavnike kot povzročitelje zastrupitev pa so pričeli misliti šele po odkritju prvih bakterijskih zastrupilcev hrane: bacil antraksa (1884), salmonel (1888) in botulinusa (1895).

V preteklosti je ta nevarnost pretila najpogosteje le posameznikom ali manjšim skupinam, ki so uživale nehigienično pripravljeno hrano. Danes pa, ko način in tempo življenja vsiljujeta kolektivno prehrano, se zaradi množično pripravljene hrane veča tudi tveganje. Povečan in razširjen uvoz in izvoz, kakor tudi domači in mednarodni turistični promet, so preskrbo s higiensko neoporečno hrano zaostri do tolikšne mere, da je postalo to ne samo nacionalno, ampak celo mednarodno vprašanje.

Preden pričnemo govoriti o raznih vplivih mikroorganizmov na živila, se moramo vprašati: kaj je pravzaprav živilo? Živilo je vse, kar uporabljamo za prehrano ljudi, torej vsaka jed in pijača. Živila vsebujejo v določenem razmerju vodo, beljakovine, ogljikove hidrate, maščobe, vitamine in minerale.

Hrana se v organizmu razkroji pod vplivom s prostim očesom nevidnih mikroorganizmov ali mikrobov. Med njimi so za živila najpomembnejše bakterije, kvasovke in plesni. Bakterije najdemo povsod v okolju: v zemlji, vodi, prahu, na vseh predmetih itd.. V kubičnem metru zraka je najmanj 100 bakterij. Pod mikroskopsko jih vidimo v obliki okroglih ali podolgovatih, večkrat tudi zavrtih teles. Čeprav je njihova zgradba zelo preprosta, pa s svojimi izločki in razpadanjem povzročajo razne koristne, pa tudi škodljive spremembe. Za rast in razmnoževanje bakterij je potrebna ustreza toplota, kakor tudi kisik, vlaga, primerna hrana itd.. Nekaterim bakterijam kisik ni potreben, nasprotno, lahko jim celo škoduje. Vsaka bakterijska vrsta zahteva za svoj razvoj določeno toploto. Ker bakterije na splošno težko prenašajo visoke temperature, jih uničujemo s toploto. Poudariti pa moramo, da nizke temperature bakterij ne uničijo, temveč le preprečijo njihov razvoj ali razmnoževanje.

Mikrobni izločki lahko povzročijo koristne ali škodljive spremembe živila. Kadar ti izločki povzročijo koristne spremembe, so nam velik prijatelj, saj so nam delovna sila v sodobni industriji. Med koristne spremembe, ki jih povzročajo mikrobi, štejemo: vrenje, oksidacije, razkrajanje beljakovin in maščob, pomoč pri pridobivanju alkoholov, citronove, mlečne in maslene kisline, pri izdelovanju masla, pri zorenju sira, kisanju zelja in repe, pri vrenju in zorenju tobaka itd.. Brez pomoči mikrobov tudi ne bi poznali danes tako dragocenih zdravil — antibiotikov.

Kadar pa mikrobi povzročijo na živilih škodljive spremembe, so nam nevaren sovražnik, ki ga večkrat spoznamo šele po opravljeni škodi. Bakterije nam lahko živila tako spremenijo, da niso več primerne za prehrano. Pomislimo samo na žanško maslo, vlečljiv kruh, grenak okus sladke

smetane, skisano vino, sluzavo in smrdljivo meso in podobno. Živilo je torej pokvarjeno, kadar začne gniti ali razpadati. Vrsta okvare živil zaradi delovanja mikrobov je odvisna od vrste in števila prisotnih mikroorganizmov, kakor tudi od vrste živil, v katerih se pojavijo mikroorganizmi.

Nekatere bolezenske bakterije pa s svojimi strupenimi izločki celo zastrupijo živilo — hrano, ne da bi pri tem spremenile njihov videz in okus. Posledica tega je bakterijska zastrupitev s hrano. Povzročitelji so predvsem tri vrste bakterij: salmonele, stafilokoki in clostridium perfringens.

Naj omenim nekaj besed o zgoraj naštetih bakterijskih vrstah. Salmonele so bolezenske bakterije, ki povzročajo tifus, paratifus in salmoneloze. V naravi so razširjene zlasti kot zajedavci sesalcev, tj. klavnih živali, ptic, pa tudi človeka. Pogosto so okužene s salmonelami miši in podgane, ki s svojim blatom in sečem

Marjana Tratnik, mikrobiolog-specialist

strupitev je pri nas na srečo zelo redka.

Na splošno lahko rečemo, da so bakterijske zastrupitve s hrano akutni napad bolezni z bolečinami v trebuhu in driskami, običajno združenimi z bruhanjem, lahko pa tudi z povišano temperaturo. Znamenja zastrupitve se pojavijo 2 do 36 ur po zaužitju okužene hrane.

Kaj lahko vpliva na število in vrste mikroorganizmov v živilu?

1. okolje, v katerem živimo;
2. mikrobiološka kakovost živila v njegovem surovem ali nepredelanem stanju;
3. sanitarno-higienski pogoji med pripravo živil;
4. ustreznost pakiranja, upravljanja in hranjenja živil.

Živila — razen tistih, ki morajo biti sterilna — lahko vsebujejo določeno število bakte-

svojimi izločki razkrajajo predvsem živila in poživila, katerih glavna sestavina je sladkor. Izdelki, kot so sadni sokovi in marmelada, pod vplivom kvasovk zapadejo alkoholnemu vrenju, pri čemer se sladkor spremeni v alkohol in ogljikovo kislino. Ta se izloča v obliki mehurčkov; zaradi tega opažamo nastanek pene ali pa pritisk na embalažo. Nekatere kvasovke poleg tega povzročajo še neprijeten in grenak okus, sluzavost in motnost.

Omenili smo tudi plesni. To so zelo prilagodljive glive, najdemo jih povsod, kjer je le nekaj vlage. Plesni ne napadajo samo sladkorjev, temveč tudi beljakovine, zlasti pa maščobe. Razširjene so povsod, t.j. v zraku, na predmetih, v prahu, v zemlji, v mesnagi. Prav ta njihova razširjenost je vzrok tako pogostne plesni nevarnosti nezavarovanih oziroma nepravilno pripravljenih živil. Pri nekaterih živilih, kjer je plesen le na površini, jo lahko brez škode odstranimo, pro-

Peči s predpečeno anodo

okužijo živila. Tudi ljudje, okuženi s salmonelami, jih izločajo z blatom in tako okužijo hrano.

Druga bakterija, ki smo jo omenili, je stafilokok. Ta je pogosto v sluznici zrela, nosu in koži človeka — zlasti pri bolnikih z angino in gnojenji. Znano je, da kar 50 od 60% zdravih oseb nosi stafilokoke v nosu in grlu. Stafilokoki pa lahko pridejo tudi v mleko iz vimen obolelih krav. Poseben strup, ki ga izločajo te bakterije s hrano, je odporen proti toploti in prenese celo polurno kuhanje. Pri človeku povzroča zastrupitev v obliki hudih prebavnih motenj.

Kot tretjo bakterijo, ki povzroča zastrupitev s hrano, smo omenili clostridium perfringens. Ta bakterija lahko povzroči plinško gangreno, njeni strupeni izločki pa tudi zastrupitev s hrano. Zastrupitev nastane običajno po uživanju mesa, ki je bilo okuženo s temi bakterijami, potem kuhano, počasi ohlajeno in hranjeno na sončni temperaturi.

Od vseh prikazanih zastrupiljenj pa se razlikuje zastrupitev, t.i.m. botulizem. To zastrupitev povzroča bakterija, imenovana Clostridium botulinum. Zastrupljenje nastopi najpogosteje po uživanju nepravilno konzervirane hrane (mesa, sadja, zelenjave) ali nekaterih mesnih izdelkov (trajnih klobas, šunk). Ta za-

rij. Močno povečano število bakterij v nekem živilu pa narakuje pritisk na gumb: »alarm«.

Živila lahko zavarujemo pred kvarjenjem s konzerviranjem, s katerim onemogočimo kakršnokoli škodljivo mikrobo delovanje v živilu, kajti osnovni namen konzerviranja je v tem, da živilo za krajši ali daljši čas obvarujemo pred kvarjenjem. Večina bakterij lahko pogine že pri temperaturi nad 75°C. Nekateri manj številni mikrobi pa tvorijo izredno odporne oblike, ki jih uniči šele temperatura nad 110°C. Te odporne oblike imenujemo spore ali trose. Poznamo različne stopnje toplotne obdelave: pasteurizacijo, kuhanje in sterilizacijo. Živila pa lahko zavarujemo pred škodljivim delovanjem mikrobov še z nizkimi temperaturami, s sušenjem in kemično. Seveda pa se pri tem ne sme zmanjševati hranljiva vrednost živila ali spremeniti njegov okus.

Po škodljivosti za bakterijami prav nič ne zaostajajo glivice: kvasovke in plesni. Prevladovanje kvasovk ali plesni v živilu odloča, katera vrsta bo prerasla drugo in s tem povzročila značilno okvaro živila. Če so pogoji enako ugodni za vse vrste mikrobov, se bodo bakterije navadno hitreje množile od kvasovk, te pa hitreje od plesni. Kvasovke s

izvod pa prekuhamo (npr. marmelada). Drugače pa je z živilom, kjer plesen prodira v globino. Če sam okus takšnega živila ni ustrezen. Poleg tega pa nekatere plesni izločajo poseben strup, imenovan alfa toksin, ki povzroči, da postane živilo zdravju škodljivo.

Živila lahko torej v nekaterih okoliščinah postanejo vir posameznih obolenj, zastrupitev ali celo pravih epidemij. Pri tem nastane vprašanje: Ali so potrošniki, kar se tiče zdrave prehrane in »zdravih« živil, prepuščeni sami sebi? Ne! Zdravstveno nadzorstvo nad proizvodnjo in prometom z živilom je pri nas zaupano organom sanitarne in veterinarske inšpekcije. Pod zdravstveni nadzor spadajo:

1. surovine, namenjene za proizvodnjo živil;
2. proizvodnja in promet z živilom;
3. objekti, obrati in prostori z vso opremo, ki jo uporabljamo pri proizvodnji in prometu z živilom;
4. osebe, ki na svojih delovnih mestih v proizvodnji in prometu prihajajo neposredno v dotik z živilom.

Namen zdravstvenega nadzorstva živil je: zagotoviti prebivalstvu zdravo prehrano in zadevno zdravstveno varstvo. Razen organov sanitarne in veterinarske inšpekcije pa opravljajo določene naloge tudi zavodi za zdravstveno varst-

vo, veterinarski zavodi in fakultete — s svojimi živilskimi laboratoriji.

Ob koncu želimo pripomniti, da bodo vsa prizadevanja zdravstvene službe naletela na plodna tla le ob podpori in sodelovanju proizvajalcev in tudi potrošnikov živil; ti naj strokovne službe obveščajo o nepravilnostih, katere opazijo.

POMOČ KOZJANSKEMU

Slehernemu občanu SR Slovenije je znano, da je potres napravil na območju Kozjanskega za več milijard škoda.

Republiški izvršni svet je skupaj s sindikati in SZDL povabil slehernega občana SR Slovenije, naj prispeva za potresna območja enodnevni osebni dohodek. S tem je računano, da bi zbrali okrog 1/4 sredstev od povzročene škode.

Organizirana je bila akcija solidarnostne sobote za Kozjansko. V našem kolektivu, kjer nimamo serijske proizvodnje, je bil po organizacijah in organih upravljanja podjetja posredovan predlog na zborih delovnih ljudi za 3,5 odst. prispevek od čistega osebnega dohodka vsakega člana kolektiva.

Do sem je bilo vse lepo in gladko. Na zborih delovnih ljudi pa smo bili priče, kako so posamezniki solidarni, kako znajo s svojo energično razlago k temu pritegniti še ostale. Višek tega je bila II. izmena v Glinici s kotlarino; od 33 prisotnih na zboru je bilo za predlog le 9 članov kolektiva, 2 sta se glasovanja vzdržala, 22 pa jih je glasovalo proti predlogu, da bi prispevali 3,5 odst. od osebnega dohodka za Kozjansko.

Vse organizacije v podjetju se lahko nad tem globoko zamislijo; kakšni člani kolektiva so to! Vprašanje je, če bi bili ti sploh komu pripravljene pomagati v nesreči. Če jih ne gane, da nad 2.000 otrok ne ve, kje bo nadaljevalo pouk, da otroci in starši živijo pod šotori, da njihovo zdravstveno stanje ni ugodno zaradi vpliva neugodnih vremenskih razmer, saj stanujejo pretežno v šotorih. Res je bilo, kot so nekateri na zborih navajali, da so ob takih akcijah neupravičeno uporabljena sredstva za nepredvidene namerne. Vendar nam mora biti jasno, da je med vsakim semenom plevel. Stremeti moramo za tem, da ga očistimo, ne pa, da na račun tega plevla ne bi bili solidarni s človekom, katerega je doletela nesreča.

Zato prispevajmo vsi; od tistih, ki akcijo pomoči vodijo, pa zahtevajmo, da so pri delitvi pomoči skrajno previdni. Solidarno zbrana sredstva naj dobijo res tisti, ki so jih najbolj potrebni.

Potem solidarnostno zbiranje pomoči ob katerikoli nesreči ne bo več problem!

I. T.

Priročna sredstva za delo na zvišanem delovnem mestu

(Nadaljevanje iz predzadnje številke)

Nevarnosti, ki nastajajo pri delu na zvišanem mestu, so številne. Na sliki 1. je prikazano, kako delavec skuša z improvizirano stolicco doseči zaželeno višino. Osnovni varnostni pogoj, če hočemo opraviti neko delo na višini, je tak, pa čeprav je višina majhna. Tla, ki se na kakršenkoli način odmaknejo ali premaknejo, moramo zavarovati. Poleg tega mora biti stalna površina zadosti velika, da nam zaradi premajhne površine tal ni potrebno loviti ravnotežja.

V ta namen je treba poskrbeti za ustrezna stojišča pri opravljanju dela. Če je neko-

mu naročeno, da opravi neko delo, mu je treba naročiti, da to stori varno. Zlasti je treba pri projektiranju razmisliti, kako bo izvedena montaža, posluževanje, vzdrževanje določenega objekta, stroja itd.

Površino tal, potrebnih za opravljanje nekoga dela, ne moremo splošno predpisati, ker je to odvisno od vrste dela, čeprav določeni predpisi navajajo minimalno potrebno površino. Organizacija s področja gradbeništva predpisuje v svojem internem pravilniku potrebno širino talne površine pri zidanju od 80 do 120 cm.

Naknadno zavarovanje

Ponekod so sicer naknadno uredili prehode nad nevarnimi tlemi, toda predvsem prečno, npr. nad transportni trak. To

se ni dalo speljati povsod, predvsem zaradi razporeditve strojev in transporterjev, oblike poslopja in medfaznih skladišč, kakor tudi zaradi višine stropov, pa celo zaradi neustreznega tehnološkega procesa. V takem primeru postaja očitno dejstvo, kako pri projektiranju premalo upoštevajo zahtevo 8. člena temeljnega zakona o varstvu pri delu. Ta člen namreč določa, da je treba že pri projektiranju zagotoviti, da so delovne priprave in naprave vgrajene v tehnološki proces varno; če pa nam preti nevarnost od okolice, da so primerno OGRAJENE in ZAVAROVANE.

Če ni izključeno delovanje stroja ali strojnih naprav, kadar delamo na majhni višini, je treba prav tako poskrbeti, da so te zavarovane, da ne moremo doseči nevarnih elementov. Nevarnosti pretijo tudi takrat, ko se strojni deli, kljub prekinitvi delovanja naprave, še premikajo ali obratujejo, ali pa, če nismo poskrbeli, da se elementi strojev ob montaži, popravilu elementov ali drugačnega materiala lahko premaknejo, oziroma, če ni zadostno poskrbljeno za stabilnost teh elementov.

Organizacija dela

S stališča varstva pri delu je domala nerazumljivo, da je lahko tehnološki proces organiziran tako, da mora delavec delati v labilnem položaju (tak primer vidimo pri posluževanju žerjava — po posluževalcu bremena (na sliki 2).

Če je treba, da delavec pri tehnološki operaciji dela na zvišanem delovnem mestu, čeprav le občasno, je potrebno, da je ta pot varna. Nesprejemljivo je, da je delovni proces organiziran tako, da mora delavec opravljati dela v položaju, kot ga vidimo na sli-

ki?! V primeru, da delavec nima ustreznega stojišča, tudi nima možnosti, da bi se hitro umaknil, če mu preti nevarnost. Tako je stalno izpostavljen nevarnosti, da izgubi ravnotežje. Torej: če delamo na višini 1 m, je treba postaviti ustrezne podeste za pešpoti, stojišča ipd.

Rampe, poševni prehodi in dohodi, ki so sestavljeni iz več elementov, morajo delovati kot celota in morajo biti podprti tako, da se čez mero ne upogibajo ali zibljejo. Na gornji površini morajo imeti posebni dohodi pritrjene letvice.

Delovno mesto

Pri organizaciji dela na delovnem mestu moramo posvetiti vso pozornost tehnični varnosti. Da bi bilo delovno mesto, v ožjem pomenu besede, pravilno organizirano, moramo upoštevati tehnične pogo-

je, ki omogočajo ustrezno ureditev delovnega mesta.

Glede smotrne ureditve si lahko v splošnem zastavimo naslednja vprašanja:

— ali moramo določene operacije opravljati izključno na tem delovnem mestu in ali

obstaja ugodnejše delovno mesto za izvedbo te operacije?

— ali je obseg dela in zahteva za uporabo delovnega me-

dosežena smotrna razporeditev prostorov za gibanje delavcev, pribora in instrumentov za material, za notranji transport itd.?

— ali obstaja ustrezna povezava med sosednjimi, tehnološko povezanimi delovnimi mesti?

— ali so razdalje, npr. med stroji, ustrezne in ali omogočajo varno delo, možnost za kontrolo in popravilo strojev, transport itd.?

Med ta glavna vprašanja o tehničnih pogojih dela je vstavljena še vrsta vprašanj glede tal, položaja telesa, doseganja orodja, odlaganja materiala in pribora, dvigovanja težkih bremen, tehničnega zavarovanja delovnega mesta, varnih delovnih pogojev, sanitarnih prostorov, osvetlitev, seznanjanja delavca s tehniko dela itd.

Tla in podi

Ne bo odveč, če spregovorimo nekaj besed o ureditvi tal. Material, ki ga uporabljamo za tla, mora biti odporen zoper udarce, na njih ne sme drseti, niti takrat, kadar so vlažna: odporna morajo biti proti kislinam, olju, lugu in drugim snovem. Materiali ne smejo biti elastični, morajo biti zadosti varni, da se ne bi zrušili, biti morajo dovolj široki in odporni proti okvaram, katere lahko povzročajo npr. vozički.

V okolici stroja so tla pogosto pokrita s slojem mastnih snovi zaradi njihovega nekontroliranega odtekanja pri delu.

Tako delo na mastnih tleh ni več varno, pa je potrebno poskrbeti za čiščenje tal. Poškodovana tla je treba takoj popraviti. Na delovnih mestih in prehodih je treba pogosto in pazljivo kontrolirati ustreznost tal.

Po vsakem popravilu kanala, pri izdelavi ali čiščenju jaška, je potrebno skrbeti, da bodo odprtine pokrite. Prehodi, kot jih vidimo na sliki 3, niso dovoljeni. Zagotoviti je treba, da mimoidoči delavec ne bi padel v odprtino, če je odprta, saj pomeni zanj očitno past. Na sliki 3 je vidna odprtina v tleh, ki je nezavarovana in preko katere pelje prehod. Ker ta prehod ni ustrezno zavarovan in ker ni dovolj širok, predstavlja takšna odprtina nevarnost za poškodbe.

Pogosto zlasti pozabimo za prejeti odprtine v tleh, kadar je treba nadzirati stanje cevovodov in kanalizacije.

Uporabnikom se namreč po pregledu ne zdi potrebno, da bi za seboj pokrili odprtine. To dostikrat povzroči, da mimoidoči zgrešijo pot. Niso redki smrtni primeri, ki so bili zaradi padca v globino 1 m!

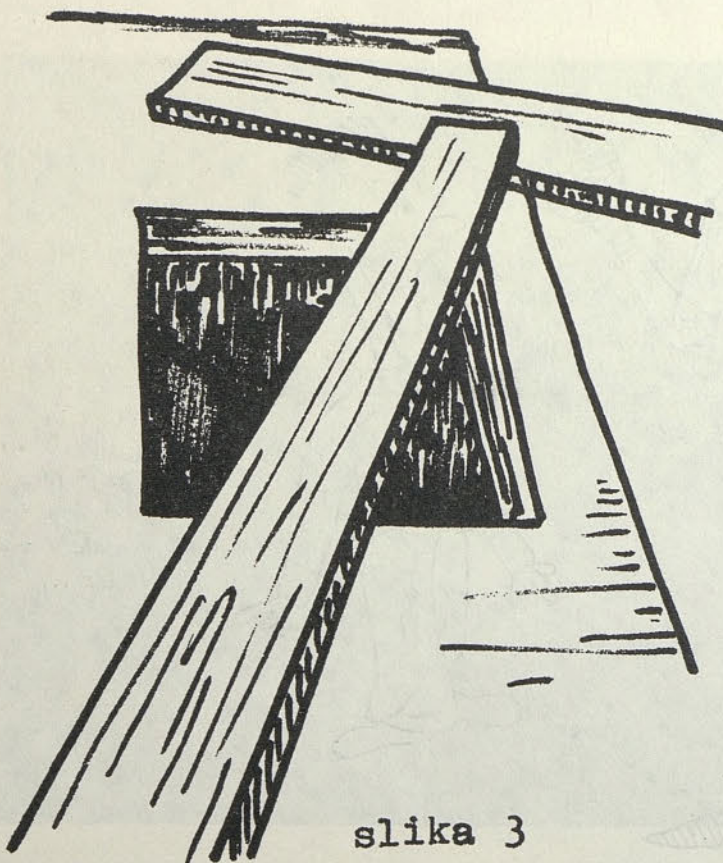

Slika 2

sta takšna, da se nam izplača izredna delovna intenzivnost na področju organizacije delovnega mesta?

— ali je na delovnem mestu

— ali sta tehnika dela in delovno mesto tako urejena, da je položaj delavca med delom kar najmanj utrudljiv?

slika 3

Slika 1

KAKO VARSTVO PRI DELU V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE?

Čeprav v ZDA »Služba varstva pri delu« v tovarnah ni predpisana z zakonom ali uredbo, jo imajo zelo dobro organizirano. K temu jih prisiljuje zelo visoke zavarovalne premije, ki so odvisne od urejenosti varstva in višine nesreč, pa tudi zelo občutne denarne kazni za tovarne, če se pripeti nesreča po njihovi krivdi.

Uradne inšpekcijske službe ni, temveč obstajajo privatna podjetja, ki se bavijo izključno z varstvom — tehnično in znanstveno. To se pravi, da pripravljajo navodila, predloge, načrte, uvajajo zaščitna sredstva, izdajajo brošure in ostali propagandni material.

Ta podjetja imajo svoje varnostne inšpektorje, ki obiskujejo tovarne in dajejo navodila, predloge in načrte za ureditev varstva pri delu. Tovarne niso primorane dovoliti vstop takemu inšpektorju, niti upoštevati navodila. Vendar, ko pride do nesreče, potem je ta inšpektor arbirer in če se tovarne niso držale varnostnih navodil in ukrepov in je dokazana njihova krivda, potem so zanje zelo občutne posledice — denarne kazni, odškodnine, rente.

Za vodjo službe varstva pri delu določijo delavca z velikim znanjem in izkušnjami. Ta vodja ima večji ali manjši aparat, odvisen od velikosti in specifičnosti tovarne.

Poleg službe varstva pri delu imajo dve komisiji, imenujejo ju komiteji:

1. Upravnovarstveni komiteji tvorijo:

- direktor personalne službe,
- direktorji obratov (superintendant),
- vodja službe varstva pri delu.

Ta komisija oz. komite se sestaja vsak zadnji četrtek v mesecu. Poročilo za razpravo predloži direktor personalne službe. (Služba varstva pri delu je v sklopu personalne (kadrovske) službe.

2. Delavski komiteji tvorijo:

- delavci dotičnega obrata.

Ta komiteji enkrat tedensko pregleda vse naprave in o nepravilnostih poroča personalni službi. Sprotno zadeve rešuje vodja službe varstva pri delu direktno z obratovodji. O tej zadevi dostavi zapisnik direktorju personalne službe.

Osnovno načelo je: delavca nenehno prepričevati, da je zaščita izrecno njemu v korist, da je potrebno delavca nenehno usposabljanje za varstvo pri delu. Velik pomen pripisujejo propagandi. Delavci dobivajo brošure, letake in navodila, ki so zelo pestra in raznolika, tako da jih vedno pritegnejo.

Mojster (formen) je poleg odgovornosti za proizvodnjo odgovoren tudi za varstvo na svojem delovišču. Nihče ne more zasesti delovnega mesta mojstra, če nima tečaja o varstvu in prvi pomoči — s potrebnim izpitom.

Sprejem delavca je zelo natančen, posebno zdravniški pregled. Ugotavljajo tudi sposobnost za delo. Ko je to izvršeno in je delavec sprejet, ga poučijo o tovarniških pravilih in o varstvu.

Sedaj ga prevzame mojster in ga izčrpno seznanji z delovnim mestom in delom, posebno še o varnem delu. Mojster nenehno vzgaja svoje delavce o varstvu pri delu.

Na vhodih v obrate so dobro vidni napisi, ki opozarjajo, katere nevarnosti pretijo v tem objektu in kakšna so predpisana zaščitna sredstva.

Brez predpisanih zaščitnih sredstev vstop sploh ni dovoljen.

Veliko pozornost namenja čistoči in urejenosti delovnega okolja, češ, čistoča delovnega okolja pomeni, da je:

1. manj nesreč,
2. prijetneje je delati in
3. omogočena je večja storilnost.

OOS V TOZD - OSNOVA MNOŽIČNE AKTIVNOSTI

Pod tem naslovom imam v mislih predvsem javno razpravo o predlogu statutarnega dogovora o organiziranju in delovanju sindikatov v SR Sloveniji; ta bo v času, ko bo izšel Aluminij, verjetno že zaključena v vseh OOS v TOZD.

Vendar pa pri tem gre za vprašanje, o katerem se moramo natančneje seznaniti, saj ne sme biti člana naše sindikalne organizacije, ki ne bi bil res temeljito seznanjen, za kaj sploh gre.

Vsi člani sindikata, ki dobivajo ali imajo naročeno Delavsko enotnost, so o tem prav gotovo že seznanjeni, saj je v prilogi DE od 20. julija 1974 (priloga »SINDIKATI«) izšel celoten predlog statutarnega dogovora o organiziranosti in delovanju sindikatov in zveze sindikatov v SR Sloveniji. Pripravila ga je posebna statutarna komisija pri RS ZSS.

Predlog namreč predstavlja ta dogovor v XII. poglavjih, ki imajo 84 členov, katere bi moral detajlno poznati sleherni član sindikata, saj bo le tako mogoče dosledno in povsem izvajati vse, kar je tu navedeno.

Tako so v tem predlogu najprej omenjene temeljne določbe, nato sledi poglavje, ki govori o članih, njihovih pravicah in dolžnostih, v tretjem poglavju je govora o delegatskem sistemu in delegatskih razmerjih, sledi pa poglavje, ki govori o tem, kaj je sploh osnovna organizacija sindikata, kaj vse spada v njen okvir, kateri so najvišji organi in še mnogo drugega, o čemer bomo natančneje spregovorili in konkretno obdelali v eni od naslednjih številčk našega tovarniškega glasila.

V nadaljevanju sledi poglavje, ki govori o združevanju osnovnih organizacij sindikata v organizacijah združenega dela, nadalje o povežovanju OOS v krajevnih skupnostih in o sindikatih Slovenije, medtem ko je naslednje poglavje posvečeno strokovnopolitičnim službam in odličje, v enajstem je na kratko poudarjen status pravne osebe, medtem ko je v dvanajstem poglavju v 77. členu dan poudarek članarini, zakaj jo plačujemo in v kake namene. Trinajsto poglavje, ki ga uvodoma nismo omenili, ko smo zapisali, da obsega dogovor le XII. poglavij, je posvečeno, kot običajno vsi ostali dogovori in samoupravni sporazumi, prehodnim in končnim določbam. Teh trinajst poglavij v osnutku sta-

tutarnega dogovora obsega le osem strani in jih je potrebno dobro poznati.

Razumljivo je namreč, da bomo s statutarnim dogovorom potrdili najnovejšo obliko organiziranosti sindikatov v SR Sloveniji, ki so že prilagojena novim ustavnim razmeram in imajo tudi že svojo podporo od sindikalnega članstva.

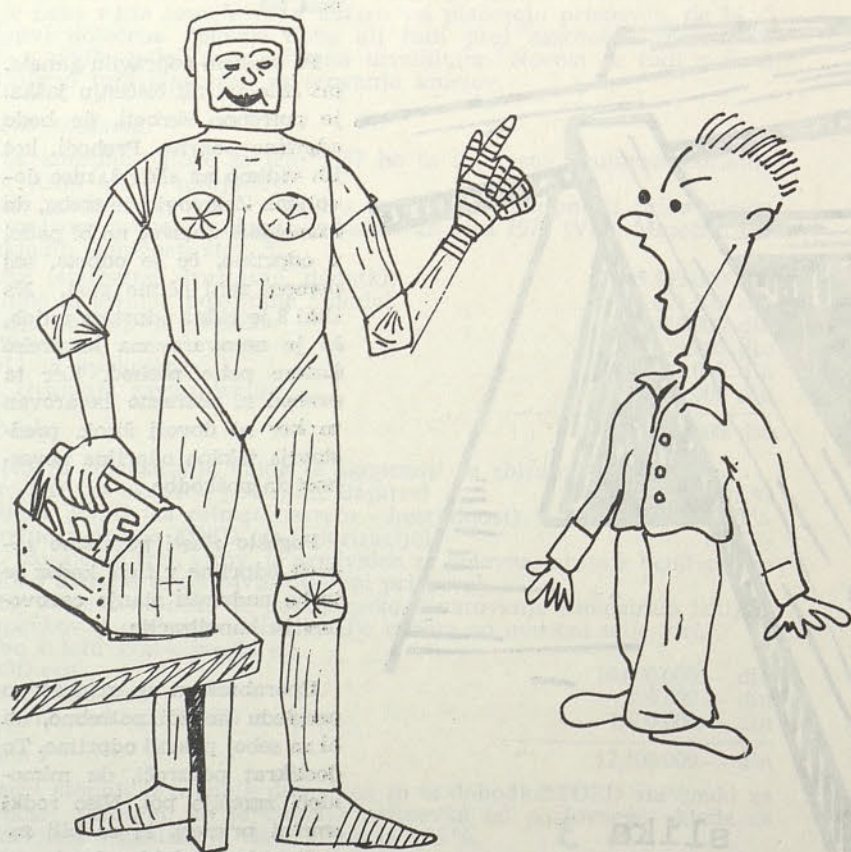
Na kratko povedano, s tem dogovorom si namreč člani sindikata sami določamo svoje naloge in dolžnosti, pravice in odgovornosti, pa vse ostale oblike delovanja na vseh ravneh organiziranosti.

Že sedaj je namreč treba omeniti to, da bodo novi izvršni odbori, katere bomo volili v obdobju 1974/75, sestavljeni iz delegatov sindikalnih skupin (pri nas jih imenujemo tudi delovne skupine), kar pomeni, da se bomo pred sejmami izvršnih odborov najprej sestajali člani sindikata v svoji sindikalni skupini, saj delegati brez naših stališč in predlogov ne bodo mogli govoriti v svojem imenu, ker ne bodo imeli pooblastil za odločanje.

Ker bo po vsej verjetnosti, kot sem že uvodoma omenil, javna razprava vsaj delno za nami, ko bomo dobili v roke časopis, bi želel poudariti le še to: brez pomislekov lahko trdimo, da je naša sindikalna organizacija v TGA pri svojem dosedanjem delovanju dosegla rezultate, katerih ne kaže prezreti in oporekati, da pa so se OOS v TOZD precej manj aktivno vključile v novi sistem. Prav to bo nujno potrebno odpraviti in uresničiti to, da bodo najbolj aktivne, saj mora vsa sindikalna aktivnost prihajati od spodaj navzgor. Tu mislim tudi na večjo aktivnost aktivov mladih delavcev, katere smo ustanovili in prepustili samim sebi. Tu je treba najti enotne kriterije in merila, da bo aktivnost zares prišla do izraza, kot si to tudi vsi najbolj želimo.

Zato pa je res nujno potrebno, da aktivno sodelujejo v vseh akcijah in odločanju prav vsi člani naše sindikalne organizacije!

F. Meško

S pomočjo tega sklepa nisem že bil v staležu več kot 15 let ...

S člankom pod tem naslovom želim javnosti povedati, kaj nas teži in kaj želimo, da bi odgovorne službe nam stanovalcem urodile, da bi se v družbenih stanovanjih počutili bolj varne, predvsem zato, ker sami več ne najdemo izhoda iz zaostalih problemov, ki so se čez leta nakopičili, nas še vedno spremljajo in se navadno končajo le pri obljubah. Ta problem bi razvrstil v glavnem v osmih točkah in bi želel, da bi na vsakega od teh, ki jih bom navedel, dobil odgovor po sredstvih javnega obveščanja.

Iz naše sosesčine

TEŽAVE STANOVALCEV NASELJA I V KIDRIČEVEM

Osem bistvenih problemov

1. STRELOVODNA ZAŠČITA

Prvi problem je ta, da bloki večinoma nimajo strelvodne zaščite; menim, da za to obstajajo kriteriji in zakon, po katerem bi bili dolžni čimprej to urediti, kajti na določenih blokih — recimo od številke 1 do 8, nato št. 13. in restavracija Kidričevo, pa morda še katerih drugih, je to urejeno, dočim jih je več kot polovica, če vštajemo tudi vse četvorčke, popolnoma brez strelvodne zaščite. Glede na to, da bi to zaščito morali napeljati tudi ostalim blokom, ki so trenutno brez nje, se izgovarjajo, češ naj strelvo privlači naše tisti blok, ki to zaščito že ima. Drug izgovor je ta: če bi slučajno strela udarila v TV anteno ali v blok, ki te strelvodne zaščite nima, bi nastala škoda pokrila dotična stranka ali stranke, ki stanujejo v tem bloku. Popolnoma pravilno bi bilo, če bi si za to odgovoren inšpektor na licu mesta ogledal naselje I in strokovno ocenil, če je ta strelvodna zaščita potrebna ostalim blokom ali ne, pa o tem obvestil KS in stanovanjsko podjetje, ki bi naj nas stranke z odgovorom seznanilo. Pregledati bi bilo potrebno strelvodne zaščite tudi na ostalih blokih, če se te sploh služijo svojemu namenu. Če bomo v tem smislu dobili odgovor in bomo ta problem s pomočjo odgovornih inšpektorjev rešili, bomo stanovalci odgovornim zelo hvaležni.

2. KOMUNALNE STORITVE

V 5. odstavku 3. člena je določeno, kaj spada med te stroške. Rečeno je, da stroški obratovanja stanovanjske hiše obsegajo izdatke za osebne dohodke zaposlenih delavcev v stanovanjski hiši v družbeni lastnini (hišnik, snazilka ipd.), za nabavo in vzdrževanje inventarja, delovnih sredstev in materiala, potrebnega za obratovanje stanovanjske hiše in za komunalne storitve. V zadnjem odstavku tega člena je še določba, da bo občina s odlokom natančneje določila, kaj se šteje za obratovanje.

Ko smo bili stanovalci obveščeni, da bomo morali plačevati tudi čiščenje cestne kanalizacije in praznjenje greznic, so mnogi pogledali, kakšno je stanje. Ugotovili so, da so greznice do vrha polne in da je tu in tam iz njih komaj prehodna kanalizacija, ki ni bila očiščena, odkar obstaja, da se ta večkrat zamaši in fekalije strankam prodrejo celo v kletne prostore, jih ogrožajo z neprijetnim vonjem ali pa celo udarijo ven v prtljaju, kot se je to zgodilo že pri mnogih strankah.

Predsedniki posameznih hišnih svetov so na senstanku KS ob navzočnosti predstavnikov stanovanjskega podjetja odločno zahtevali, da se jim greznice, ki so do vrha polne, izpraznijo na stroške stanovanjskega podjetja.

Komunalno podjetje s svojo cisterno, ki služi za praznjenje greznic, ne more teh popolnoma izprazniti, zato predlagam da bi stanovanjsko podjetje zaposlilo TGA Kidričevo, ki ima v svoji kanalski skupini primerno črpalko, katera bi lahko te greznice izpraznila. Potrebno bi se bilo dogovoriti, kdo naj ravna s to črpalko, ali delavci iz TGA ali pa bi to posodili komunalnemu podjetju Ptuj, ki bo na stroške stanovanjskega podjetja to zadevo uredilo.

To je eden od vzrokov, da imamo še vedno neizpraznjene greznice in zato se tudi ne čisti cestna kanalizacija. Najvažnejši vzrok, da se maši cestna kanalizacija, je nestrokovno izpeljan kanal, kateri vodi od greznice in odvaja vodo v zbiralnik cestne kanalizacije! Predlagam, da bi na vsaki odločni kanalizaciji iz greznice montirali navzdol obrnjeno koleno, ki bi imelo na spodnji strani redko rešetko. Tako ne bi moglo gosto blato in ostale stvari, ki se zadržujejo na površju greznice, odteči v cestno kanalizacijo in jo mašiti. Le tako se ne bi več v tolikšni meri mašila cestna kanalizacija! Zato je nujno potrebno, da bi pred praznjenjem greznic na notranji strani vstavili ta kolena, obrnjena navzdol, šele potem pa prečistili sedaj pretežno zamašeno kanalizacijo. Menim, da le v tem primeru lahko dajo to v obratovanje in da potem nosimo

stranke stroške njihovega čiščenja in praznjenja. Krivda pa je tudi na strani KS, ki ni kontrolirala, če na jaških, kjer so betonski pokrovi cestne kanalizacije, ne manjkajo zaščitna pocinkana rešeta, ki ne dovoljujejo tujkov, in če skozi odprtine, katere pokrovi imajo, otroci ne mečejo razne palice in temu podobno, kar je tudi vzrok, da se cestna kanalizacija lahko hitro zamaši. Ko pa je ta zamašena, se izgovarjajo: recimo stanovanjsko podjetje, da je dolžnost KS, da jo odmaši! Ko pa to zahtevaš pri KS, se izgovarjajo, da je to dolžnost stanovanjskega podjetja! Pozivam to-

rej, da nas obišče komunalni inšpektor in da ugotovi, če je stanje res takšno, kot ga navajamo, se o tem osebno prepriča in določi za to odgovornim, da v najkrajšem roku to uredijo; če pa ne, pa jih naj kaznuje! Stanovalci bi bili zelo zadovoljni, če bi izvedeli, do kdaj imajo rok, da to uredijo. Res, da je KS izgubila načrte za cestno kanalizacijo in ni vedela za vse kanale, kje so speljani. Zato so me osebno zadolžili na sestanku KS, da sem v arhivu TGA našel kopijo, jo izročil organom KS že februarja letos. Zaradi tega, ker se širi neznošen smrad, stanovalci pro-

simo, da ne bi več dolgo čakali, kot smo to dosedaj, da bi nam to čimprej uredili.

3. PROGRAM DEL, KATERA HIŠNI SVETI ZAUPAJO STANOVANJSKEMU PODJETJU

Hišni sveti napišejo ali tudi ustno povedo, kakšna dela so nujno potrebna za popravilo ali obnovo ali zamenjavo starega za novo. Pravilno je, da hišni sveti skrbijo in se trudijo, da bi poslopja sproti popravljali — to so dela, katera navede hišni svet v svojem programu, kateremu pa nikakor ne sledijo tako, da bi ta dela po programu tudi izvršili. Zato se ta dela zavlečejo iz leta v leto. Vse to pa podražuje storitve, ki so iz leta v leto dražje pri obstoječem fondu in teh ni mogoče pokrivati. Zato se je nakopičilo toliko neizvršenih del, ki so res nujno potrebna, če hočemo pravilno gospodariti in moramo v te namene porabiti več sredstev, kot jih je nam namenjenih.

Bolje je popraviti že obstoječa poslopja, kakor graditi nova, te pa prepustiti zobu časa, da razpadajo. Ne bi bilo težko, če bi strokovno pregledali, pa dali v program tista dela, ki so nujna in jih je mogoče opraviti. Obljubljajo nam veliko, vendar, ko pride do izvajanja del, storijo malo in zato se stranke pritožujejo, saj plačujemo stanarino kot za nova stanovanja. Izgovor je lahek, češ da je premalo sredstev, s katerimi bi lahko plačevali nujno potrebna dela, kajti sredstva so pičila in točno odmerjena.

Da bi bili hišni sveti in stranke na jasnem, koliko sredstev jim letno pripada iz fondov, ki so namenjeni za sprotno investicijsko vzdrževanje in koliko so do danes porabili, je potrebno da bi izvršili analizo za vse hišne svete obstoječih poslopij o izkoriščenih

sredstvih in sredstvih, ki jih imajo še na zalogi, da jih lahko izkoristijo za namenska popravila. Znano nam je, da mnogi hišni sveti večji del teh sredstev prekoračijo in da tu ni jasno, koliko so s tem na boljšem, ker so se sredstva prelivala, se pravi, da so jih posojali za dela, ki so bila dražja, kot so predvidevali. Zelim pojasniti primer, katerega bom navedel za vse hišne svete.

PRIMER: hišni svet št. 14 je od 1965. do 1973 leta porabil naslednja sredstva. Pravico ima porabiti letno od stanarine in ostalih fondov, recimo: 800 tisoč starih dinarjev.

Poraba sredstev na leto:

leta 1965	300 tisoč st. din
leta 1966	400 tisoč st. din
leta 1967	500 tisoč st. din
leta 1968	900 tisoč st. din
leta 1969	600 tisoč st. din
leta 1970	400 tisoč st. din
leta 1971	350 tisoč st. din
leta 1972	500 tisoč st. din
leta 1973	2 mil. 400 tisoč st. din
skupaj	6 milj. 190 tisoč st. din

Pravico smo imeli porabiti 6 milijonov 400 tisoč din. Iz tega sledi, da imamo v dobrem do leta 1973 še 210 tisoč starih dinarjev. Prav tako bi nam v tem primeru še pripadala celotna vsota 800 tisoč starih dinarjev.

Po tem načinu, ki služi za primerjavo, želimo stanovalci vedeti, če stanovanjsko podjetje daje realne podatke in jih posreduje za vse hišne svete in vsakega posebej — javno, da bi lahko vsi videli, koliko sredstev je kateri hišni svet porabil. Tako ne bo več na sestankih KS preprirov, češ vi ste dobili že tako in tako preveč, mi pa ne dobimo nič. Takšen je navadno odgovor in pa tudi v resnici se tako dogaja, da nekateri dobijo premalo, drugi preveč.

Ce se bo to uskladilo, kar bo razvidno iz tabel, ki jih bo dalo stanovanjsko podjetje za vse hišne svete, bo tudi konec vseh preprirov in nesporazumov, kajti vedeli bomo, za koliko drugi presegajo dana sredstva in za koliko je kdo v minusu. To, da bi se sredstva prelivala, pa v bodoče ne bi smeli dopustiti, kajti dejanska vrednost tistega denarja, katerega posodimo, ne dobimo povrnjeno, če računamo, da se stroški za popravilo poslopij vsako leto večajo in da s posojenim denarjem, ki ga dajemo drugemu hišnemu svetu, samo utrpimo izgube, ker so storitve vsako leto dražje. Da bodo te tabele urejene dosledno in natančno, bi jih morali preveriti pristojni inšpektorji in službe.

Stefan Moge
(Nadaljevanje prihodnjic)

Transportna skupina

• OBVESTILO

V obrazložitvi našega obvestila boste lahko zasledili, kako nevestno nam opravilo delo dimnikarji, kadar pridejo. V času od 31. decembra 1973 pa vse do danes se nisem imel priložnosti, da bi videl dimnikarja v naši hiši Kidričevo 14. Prišel pa je na željo stranke Antona Spraha in očistil ta dimnik, ne da bi se javil ali vsaj vprašal, kdo je predsednik ali hišnik.

Pri nas v kletnih prostorih imamo vratca za čiščenje, teh je polno in smo prosili, da bi jih čimprej očistili. To, kar so nam obljubili, da bodo koncem junija res vse dimnike, posebno kuhinjske, očistili, tega doslej še niso storili. Jasno nam je, da nekaj z vodstvom ni v redu, ker lahko delajo dimnikarji po svoje in ne čistijo, kot je to njihova dolžnost. To lahko dokažemo in tudi bomo, če se dimnikar ne bo javil, ko bo prišel opravljat svojo nalogo. Kot smo se dogovorili, bomo imeli kontrolo nad njim.

In tako plačujemo storitve za dimnike. V prvem tromesečju smo imeli za čiščenje dimnikov izstavljen račun za 333 din. Plačali smo, vendar je za drugo tromesečje prišel račun še višji in brez obrazložitve — za 603 din. Tudi tega bomo plačali, vendar le takrat, ko bomo imeli, kot je potrebno, generalno očiščene dimnike.

Da pa ne bi morda krivično obsojali vodstva, vodilnega osebja, povemo to pismeno, čeprav tudi to ne bi bilo potrebno, če bi poklicali inšpektorja dela, ki bi lahko videl, kako zanemarjeno in površno so naši dimniki očiščeni, pa čeprav smo obvestili, da jih je treba očistiti.

Prosimo tudi obrazložitev in vrstni red, kdaj pridejo in nam to delo vestno in temeljito opravijo.

Povemo tudi to, da odslej tudi dimnikar ne bo mogel, ne da bi se javil pri strankah, hoditi na podstrešne prostore na sprehod, kot je bilo to večkrat dosedaj — ampak se bo moral javiti pri strankah, katere bomo določili in

ki bodo imele ključke od vsakega vhoda na podstrešje.

Veliko je še primerov, katere bi lahko omenili, vendar upamo,

• OPOZORILO

da je dovolj jasno to, da veste kaj želimo, da bi dimnikarske usluge ne dobile tako črne slike, če

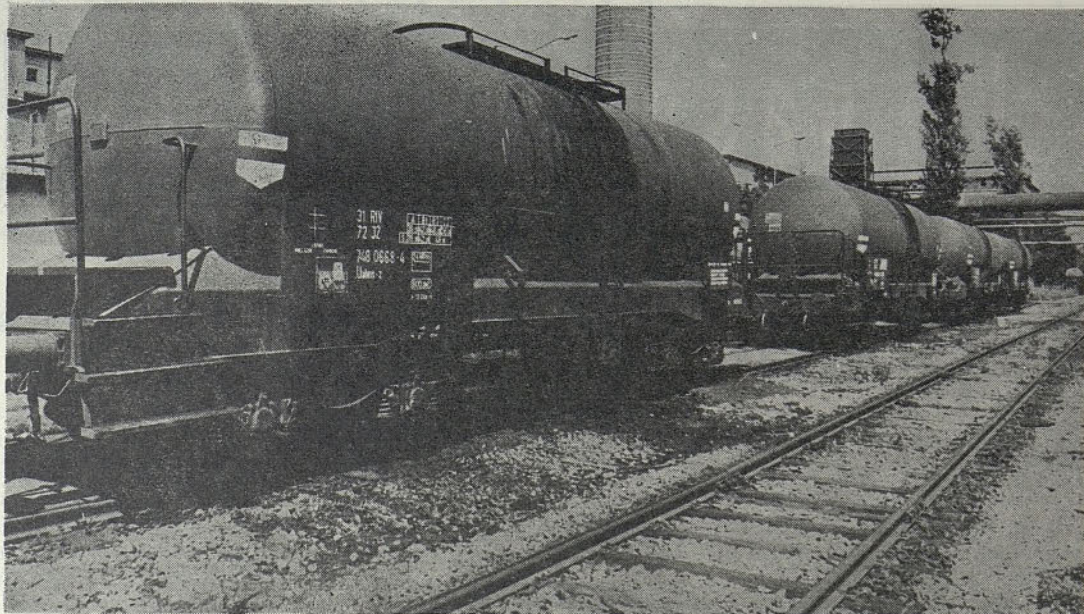
bi bilo vestno opravljeno delo dimnikarjev, katerim smo vse preveč zaupali, ne da bi jih pri delu nadzirali, čeprav so se nekatere stranke že prepričale o tem, kako delajo.

Stefan Moge

• OPOMIN

Iz strojne delavnice

Razkladanje mazuta

MESEČNO: 100 DIN DRAGINJSKEGA DODATKA

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki je bil v zvezi s tem zbran, in predlaga delavskemu svetu TGA konkretno rešitev zadeve. V komisijo so bili imenovani: Doroteja Puž, dipl. iur., iz delovne skupnosti skupnih služb, Viktor Prelog iz TOZD promet in Stanko Pulko iz TOZD tovarna glinice.

— Program priprav in sprejema samoupravnih aktov

Delavski svet TGA se je seznanil s programom priprav in sprejema samoupravnih aktov.

— Dodelitev stanovanj

Na predlog sveta za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje je delavski svet TGA dodelil stanovanja naslednjim prošilcem:

- Vojtehu Rajterju, dipl. ing., ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 840, trosobno stanovanje v Kidričevem št. 3; tega je dosedaj uporabljala Valter Skačej.
- Antoniji Ščurčič iz delovne enote skupnih služb, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 675, štiri in pol sobno stanovanje v Ptuj, Potrčeva 46; tega je dosedaj uporabljala Vojteh Rajter.
- Stanku Megliču iz delovne skupnosti skupnih služb, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 460, trosobno stanovanje v Kidričevem št. 6; tega je dosedaj uporabljala Ivan Gerjovič.
- Doroteji Košir iz delovne skupnosti skupnih služb, ki

ima po pravilniku skupno štev. točk A 410, dvosobno stanovanje št. 23 v Kidričevem 13; tega je dosedaj uporabljala Stanko Meglič,

- Stanku Perku iz TOZD tovarna aluminija, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 360, dvosobno stanovanje št. 44 v Kidričevem 13; tega je dosedaj uporabljala Doroteja Košir,

- Roziki Premzl iz delovne skupnosti skupnih služb, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 470, trosobno stanovanje v Kidričevem št. 8; tega je dosedaj uporabljala Marija Filež,

- Ernestu Svenšekju iz delovne skupnosti skupnih služb, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 290, dvosobno stanovanje v Kidričevem 32; tega je dosedaj uporabljala Rozika Premzl,

- Mihaelu Emeršiču iz TOZD tovarna glinice, ki ima po pravilniku skupno štev. točk A 389, trosobno stanovanje v Kidričevem 7; tega je dosedaj uporabljala Anton Kurilič,

- v smislu določil 3. člena pravilnika o dodeljevanju stanovanj je dodeljeno Jadranski Jakšič, farmacevtski tehničar, zaposleni v mestni lekarni Ptuj, strokovna enota v Kidričevem, enosobno stanovanje št. 6 v Kidričevem št. 13; tega je dosedaj uporabljala Mihael E-

meršič. Stanovanje ji je dodeljeno pod pogojem in za čas, ko bo opravljala delo v mestni lekarni Ptuj, strokovna enota v Kidričevem.

Osebe, ki imajo pravico do dodelitve stanovanj po pravilniku o dodeljevanju stanovanj, lahko zahtevajo preizkus tega sklepa, če je v nasprotju z določili pravilnika. Zahtevek za preizkus je treba podati v roku 15 dni po objavi tega sklepa in ga nasloviti na delavski svet TGA.

— Naročilo časopisov Delavska enotnost in Komunist

Delavski svet TGA je sklenil, da je časopisa Delavska enotnost in Komunist potrebno naročiti po podjetju za vse članke organov upravljanja. Dosedaj je te časopise naročala sindikalna organizacija podjetja.

— Dodatek za zaščito življenjske ravni delavcev zaradi podražitev

Delavski svet TGA se je seznanil s predlogom glavnega direktorja in sklepom predsedstva sindikata, posredovanim delavskim svetom TOZD in delovne skupnosti skupnih služb, da sprejmejo zaradi izplačila dodatka za zaščito življenjske ravni delavcev zaradi podražitev sklep, da je treba vsem zaposlenim v TGA izplačati ob izplačilu osebnih dohodkov za mesec julij še dodatek 100 din; ta naj bo izplačevan do konca leta 1974.

— Odobritev akontacije na dotacijo

Ob koncu se je delavski svet TGA seznanil še s prošnjo tovarniškega zbora sindikata za odobritev akontacije na dotacijo; prošnjo je naslovil vsem delavskim svetom TOZD in delovne skupnosti skupnih služb.

PERSPEKTIVE

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

težko krizo, iz katere pravkar izhajamo.

POVEZAVA MED PRIMARNIM IN SEKUNDARNIM ALUMINIJEM

Industrija sekundarnega aluminija je panoga z močnim porastom. V desetletju 1962/1972 se je proizvodnja sekundarnega aluminija v zapadnem svetu povzpela od manj kot milijona ton na leto na domača 2,1 milijona ton; to da letno povečanje za nekaj več kot 8 odst. Pojemanje ekonomičnosti v letih 1970 in 1971 se je zanj izražalo s presledkom porasta v letu 1971 — po lahkem zmanjšanju v letu 1970.

Ravno tako kot pri kovini iz elektrolize je potekalo leto 1972 tudi za industrijo sekundarnega aluminija v znamenju ponovnega vzpona. Porast je znašal 13,7% glede na leto 1971, tudi leto 1973 se kaže ugodno.

Prvih 5 let v desetletju 1962/1972 je delež sekundarnega aluminija nasproti primarnemu ostal konstanten, to je okrog 25%. V letu 1971 je bil za znan majhen padec, na okrog 21%. Od tega časa naprej se je delež ponovno občutno povečal na 22,5% v letu 1972.

V tem prehodnem znižanju deleža brez dvoma ne smemo videti tendence regresije, ampak mnogo prej — razumno ravnanje proizvajalcev sekundarnega aluminija, ki so znali bolj prilagoditi količino metala realnemu stanju na tržišču kot proizvajalci primarnega aluminija.

Brez dvoma je bila proizvodnja sekundarnega aluminija prizadeta zaradi zmanjšanja ekonomičnosti, katero je povzročil nagel padec nivoja porasta povpraševanja po aluminiju, toda ne dopušča sočasno viškov kapacitet. Cene so se pokazale v primerjavi s cenami primarnega aluminija bolj konstantne kljub velikega pritisku primarnega aluminija.

To se lahko vidi iz razvoja cen dveh tipičnih zlitin na francoskem tržišču. Dodajmo še, da so težave bile pri proizvajalcih sekundarnega aluminija manj občutne, predvsem zaradi tega, ker so lahko izvajali pritisk na cene njihovih surovin, to je odpadkov, katerih cene so padle zelo nizko. Tako je komad, ki je stal julija 1969 v Franciji 265 fr. za 100 kg, v juniju 1971 veljal le 140 fr.

(Konec prihodnjic)

LEP ZASLUŽEK!

V vaši delovni organizaciji iščemo

POVERJENIKA

za zbiranje naročil za knjige

POMURSKE ZALOŽBE

Delo je honorarno. Prijavite se na naslov:

Pomurska založba
69000 M. Sobota
Kocljeva 7

IZDAJA CENTRALNI DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO UREDNIŠKI ODBOR:

Franco Vrlič — predsednik, člani: Ivan Mazera, Vlado Šerc, Konrad Rižnar, dipl. inž. Stojan Kerbler in odgovorni urednik tovarniškega časopisa — Stane Tonejc, dipl. inž.

Tisk: ZGP »Pomurski tisk« v Murski Soboti

Člani kolektiva in upokojeanci dobivajo list brezplačno. Rokopisov in slik ne vračamo.

1. Regionalna skupnost zaposlovanja:

Ta interesna skupnost izvaja svoje naloge v skladu z Zakonom o zaposlovanju na področju občin.

Na podlagi programa dela za leto 1974 bo služba te skupnosti skrbela za zagotavljanje in varovanje zaposlitve. To bo uresničevala skozi naslednje naloge:

1. Spremljanje in proučevanje potreb gospodarstva in negospodarstva po kadrih, kar obsega zlasti
 - analitično spremljanje demografskih tokov zaradi odkrivanja rezerv prebivalstva za zaposlitev;
 - evidentiranje in analiziranje izobrazbene in poklicne strukture kadrov, potreb po kadrih in priliva novih kadrov, brezposelnosti itd.
2. Posredovanje dela, ki zajema organizirano strokovno pomoč delovnim ljudem pri iskanju primerne zaposlitve in pomoč delovnim organizacijam, ki iščejo kadre.
3. Poklicno usmerjanje, ki predstavlja načrtno strokovno pomoč mladini, odraslim, izobraževalnim ustanovam in drugim vzgojnim zavodom pri iskanju informacij o bodočih potrebah po kadrih.
4. Na področju zavarovanja brezposelnosti pa interesna skupnost nudi brezposelnim delavcem denarno nadomestilo v višini najnižjega republiškega osebnega dohodka (minimalni OD), denarno pomoč, pravico do priprave za zaposlitev (prekvalifikacijo) itd.

— Potrebna sredstva:

Za izvedbo programiranih nalog v letu 1974 potrebuje naša regionalna skupnost cca 9,2 milijona sredstev.

Za razliko od dosedaj obravnavanih interesnih skupnosti se ta interesna skupnost po novem sistemu financira iz dohodka TOZD kot zakonska obveznost. Osnova za prispevek, ki znaša za našo skupnost 0,20 % je sicer bruto osebni dohodek, vendar ne bremeni sredstev za osebne dohodke. Za vsako regionalno skupnost zaposlovanja so stopnje prispevka lahko različne. Odvajajo se tisti regionalni skupnosti, kjer je sedež TOZD. Letošnja obveznost TGA do te interesne skupnosti znaša cca 600.000.— din.

2. Regionalna skupnost zdravstvenega zavarovanja.

Ta skupnost izvaja program zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja v skladu z določili zakonov in statuta na področju občin: Maribor, Ptuj, Ormož, Lenart in Slovenska Bistrica.

V svojem programu za leto 1974 navaja ta skupnost ukrepe, ki pomenijo boljše kakovost in hitrejšo in boljše raven zdravstvenih storitev.

— Naloge:

1. Vlaganje v prostorsko razširitev kapacitet zdravstvene službe, kot je nadaljevanje izgradnje bolnišnice v Mariboru in Ptuj in nadzidavo paviljona v Jezdarski ulici v Mariboru.
2. Pospešeno financiranje šolanja kadrov, zlasti v temeljni in specialistično-ambulantni službi.

Z resolucijo o družbeno ekonomski politiki in razvoju SR Slovenije za leto 1974, je bilo sprejeto načelo, da morajo razmerja v delitvi družbenega proizvoda in rast vseh oblik porabe biti podrejena načelom stabilizacije. To pomeni, da bi morali izdatki za splošno in skupno porabo naraščati počasneje kot družbeni proizvod. Za SR Slovenijo znaša predvidena stopnja rasti družbenega proizvoda največ 23 %. Skupna in splošna poraba pa največ 19 %. Za ptujsko občino znaša predvidena stopnja rasti družbenega proizvoda 24 %, splošna in skupna poraba največ 23 %.

Za lažje razumevanje nadaljnjega bistva in oblike novega sistema finansiranja skupne in splošne porabe je potrebno najprej opredeliti pojma skupne in splošne porabe.

SKUPNA PORABA

Skupno porabo imenujemo porabo samoupravnih interesnih skupnosti v republiki, regijah in občinah, ki so organizirane po posameznih vejah družbenega življenja. Ker je interesnih skupnosti mnogo, jih bomo razvrstili po teritorialnem principu v tri skupine in to: Temeljne ali občinske, regionalne (ena za več občin) in republiške interesne skupnosti. Znotraj teh skupin jih bomo našteali ter za vsako na kratko ugotovili njeno družbeno vlogo, kaj finansira in kako pridobiva sredstva za opravljanje svojih nalog. Navedli bomo tudi, kako se je ta družbena naloga finansirala po starem sistemu.

I. TEMELJNE (OBČINSKE) INTERESNE SKUPNOSTI:

1. Temeljna skupnost za vzgojo in izobraževanje (TIS).
2. Občinska skupnost otroškega varstva.
3. Temeljna kulturna skupnost (TKS).
4. Temeljna telesnokulturna skupnost (TTKS).

II. REGIONALNE INTERESNE SKUPNOSTI:

1. Regionalna skupnost zaposlovanja.
2. Regionalna skupnost zdravstvenega zavarovanja.

III. REPUBLIŠKE INTERESNE SKUPNOSTI:

1. Republiška skupnost za izobraževanje.
2. Republiška skupnost za otroško varstvo.
3. Republiška telesnokulturna skupnost.
4. Republiška skupnost pokojnin. in invalid. zavarovanja.
5. Republiška skupnost za znanost in raziskovanje.
6. Republiška kulturna skupnost.

I. TEMELJNE INTERESNE SKUPNOSTI.

1. Temeljna skupnost za vzgojo in izobraževanje:

— *Naloge:*

Ustanovljena je za področje občine Ptuj. Deluje na področju vzgoje in izobraževanja. Njene okvirne naloge so določene z zakonskimi določili. Konkretno naloge pa so:

1. Na področju predšolske vzgoje in varstva sodeluje pri finansiranju otroškega varstva, vzgojnovarstvenih ustanov, priprava otrok za vstop v osnovno šolo (mala šola).
2. Na področju osnovnega šolstva finansira vse osnovne šole in posebno šolo (materialni in osebni izdatki itd.).

3. Finansira glasbeno šolo.
4. Finansira izgradnjo in vzdrževanje osnovnih šol.
5. Stipendira kadre za učiteljski in vzgojiteljski poklic.
6. Pospešuje razvoj osnovnega šolstva, izpopolnjevanje kadrov in druge naloge s tega področja.

— *Potrebna sredstva:*

1. Za izvedbo naštetih nalog, ki so na nivoju preteklega leta, so potrebna sredstva v višini cca 52,5 milijonov din. S prispevkom, ki znaša 6,06 % od osebnih dohodkov zaposlenih iz ptujske občine, bo zbranih cca 33,8 milijonov din. Ostanek, za finansiranje redne dejavnosti 14,8 milijonov din, bo krila Republiška izobraževalna skupnost iz solidarnostnega sklada. Sredstva za razširjeno dejavnost v višini 0,91 milijona din niso zagotovljena. V letošnjem letu prispevajo zaposleni od svojega bruto osebnega dohodka prispevek neposredno TIS-u. Zaposleni v TGA bodo prispevali v letu 1974 tej interesni skupnosti cca 5,2 milijona din. Ta prispevek se računa po stopnjah občine stalnega bivališča delavca in se odvaja domicilni interesni skupnosti.

2. *Občinska skupnost otroškega varstva:*

Na podlagi petletnega programa razvoja otroškega varstva in vzgojno-varstvenih zavodov bo skupnost otroškega varstva v občini uresničila v letu 1974 naslednje:

— *naloge:*

1. Finansirala bo izgradnjo otroških vrtcev za cca 100 otrok.
2. Finansirala bo izgradnjo otroškega igrišča za predšolske otroke.
3. Finansirala bo investicijsko vzdrževanje vrtcev ter obnovitev zgradbe in opreme v počitniškem domu za otroke v Biogradu.
4. Poravnala bo anuitete investicijskih kreditov za vrtce, zgrajene v preteklih letih.
5. Krila bo funkcionalne izdatke, t.j. materialne stroške delovanja samoupravnih organov in strokovnih služb te skupnosti. Pri tem je treba poudariti, da tekoče stroške otroških vrtcev (osebje, hrana, kurjava itd.) krijejo vrtci v glavnem z zaračunavanjem oskrbnega dne neposrednim koristnikom.

— *Potrebna sredstva*

Za finansiranje navedenih nalog v letu 1974 je potrebno cca 6,1 milijona din.

Občinska skupnost otroškega varstva dobiva sredstva neposredno iz osebnih dohodkov, iz krajevnega samopriskpevka.

Za zaposlene, ki stanujejo na območju ptujske občine, znaša prispevek za otroško varstvo 1,17 % od bruto osebnega dohodka, ki je med vsemi občinami v SR Sloveniji najvišji.

TGA bo iz osebnega dohodka zaposlenih, ki imajo svoje prebivališče na področju ptujske občine, odvedla v letu 1974 cca 1 milijon dinarjev.

Ta prispevek je potrebno računati po stopnjah, ki veljajo za mesto stalnega bivališča in ga tudi tja odvajati.

3. *Temeljna kulturna skupnost (TKS).*

— *Naloge:*

Svojo dejavnost izvaja skozi naloge, ki jih predpisuje Zakon o kulturni skupnosti. Za kulturno dejavnost šteje omenjeni Zakon vse oblike ustvarjanja, posredovanja in varstva kulturnih vrednot.

Navedene dejavnosti se izvajajo preko naslednjih nosilcev (organizacij — ustanov):

Pokrajinski muzej Ptuj, Ljudska ali študijska knjižnica Ptuj, Zgodovinski arhiv Ptuj, Zavod za spomeniško varstvo, Občinski svet ZKPOS Ptuj z vsemi prosvetnimi društvi, Folklorno društvo: Ptuj, Mestni kino Ptuj, Radio Ptuj, Ptujski tednik Ptuj in Strokovna služba.

— *Potrebna sredstva Temeljna kulturne skupnosti Ptuj.*

Te dejavnosti se deloma financirajo z dohodki od opravljanja svojih storitev, vendar to ne zadošča za vzdrževanje in pospeševanje teh dejavnosti. Za normalno dejavnost potrebujejo vse našete dejavnosti skupno 4,76 milijonov din. S prispevkom v višini 0,74% od bruto osebnih dohodkov bo krit le minimalni program dela in del razširjenega programa temeljne kulturne skupnosti. TGA bo odvedla v letu 1974 iz OD zaposlenih cca 700.000.— din za dejavnost TKS. Ta prispevek je potrebno računati po stopnjah, ki veljajo za stalno prebivališče zaposlenega in ga tudi tja odvajati.

4. *Temeljna telesnokulturna skupnost.*

— *Naloge:*

TTKS izvaja naloge, ki jih predpisuje Zakon o TTKS in njen statut Njene osnovne naloge so:

1. Sodelovanje pri oblikovanju politike razvoja telesne kulture.
2. Skrb za razvoj množičnega rekreativnega športa.
3. Zagotavljanje osnovnih pogojev za delovanje in razvijanje športne dejavnosti na področju občine.

Svoje delo bo usmerjala na dvøje področij in sicer na področje razvoja množičnosti in rekreacije in na kakovostni šport.

Na področju množičnosti bo financirala in stimulirala tekmovanja med šolskimi športnimi društvi, telesnokulturnimi organizacijami zlasti TVD Partizan, sindikalnimi podružnicami in financirala druge športne akcije kot: TRIM, množični letni nastop vseh športnih panog itd. Nabavila bo tudi telovadno orodje in skrbela za vzdrževanje igrišč in drugih športnih objektov.

— *Potrebna sredstva.*

Za izvedbo nalog iz programa dela za leto 1974 bodo potrebna sredstva v višini 2,5 milijona din.

TTKS se financira iz bruto osebnih dohodkov po stopnji 0,55%. TGA bo v letu 1974 odvedla iz osebnih dohodkov zaposlenih v ta namen cca 600.000 din.

Prispevek se odvaja TTKS, kjer ima delavec stalno bivališče.

II. REGIONALNE INTERESNE SKUPNOSTI.

Na področju mariborske regije imamo zaenkrat le dve regionalni interesni skupnosti, Regionalno skupnost zaposlovanja (RSZ) in Regionalno skupnost zdravstvenega zavarovanja Maribor.

Znano je, da v naši regiji primanjkuje za leto 1974 okrog 95 zdravnikov, da bi zagotovili minimalni kadrovski normativ.

3. Finansiranje pospeševanja razvoja preventivnega zdravstvenega varstva s ciljem krepitve delovne sposobnosti zavarovancev. To predvsem zajema osnovno varstvo kmečkih zavarovancev, zobozdravstveno varstvo, patronažno službo, higiensko-epidemiološke ukrepe in dr.
4. Boljša organizacija zdravstvene službe in racionalnost materialnih izdatkov. To bi se dalo doseči s funkcionalno integracijo zdravstvene službe, z uvajanjem avtomatske obdelave podatkov, z racioniranjem pri porabi zdravil itd.

— Potrebna denarna sredstva.

Za izvedbo predvidenega programa dela so potrebna sredstva v skupnem znesku 455,6 milijona din, od tega odpade na:

1. Zdravila po receptih	67,6 milijona din
2. Izdatki za zdravstveno varstvo	10,6 milijona din
3. Zdravstveno varstvo po pogodbah	303,1 milijona din
4. Denarne dajatve (nadomestila)	60,6 milijona din
5. Ostali izdatki	13,7 milijona din

SKUPAJ:

455,6 milijona din

Potrebna sredstva bodo zbrana iz 8 različnih virov, med katerimi je najpomembnejši prispevek iz delovnega razmerja na podlagi samoupravnega sporazuma, ki krije cca 92% vseh potreb.

Stopnja prispevka za to interesno skupnost znaša 8,11%, ki se odvaja iz bruto osebnih dohodkov delavcev in se odvaja po sedežu TOZD.

Razen te stopnje je predpisana še posebna prispevna stopnja za primer nesreče pri delu v višini 1,77% od bruto OD, ki bremeni dohodek, torej je zakonska obveznost.

TGA bo iz bruto OD zaposlenih v letošnjem letu odvedla tej interesni skupnosti cca 7,2 milijona din in iz dohodka za primer nesreče cca 1,6 milijona din.

III. REPUBLIŠKE INTERESNE SKUPNOSTI.

Ustanovljene so za področje celotne Slovenije in je tudi za vse enotna prispevna stopnja. Ena od značilnosti republiških interesnih skupnosti je tudi to, da se vse ne finansirajo iz bruto osebnega dohodka. Zanje so določeni med drugimi tudi prispevki iz osnove za davek TOZD in tudi od poslovnega sklada TOZD.

1. Republiška skupnost za izobraževanje (RIS):

Poleg akcij solidarnostnega značaja, kjer bo RIS nastopala skupaj s temeljnimi in novimi izobraževalnimi skupnostmi bo finansirala v skladu s predpisi in družbenimi dogovori predvsem naslednje naloge:

— Naloge:

Finansirala bo:

1. Srednje, višje in visoke šole.
2. Dijaške in študentske domove.

Današnji številki »Aluminija« je pridjana priloga o finansiranju splošne in skupne porabe, v kateri nas pisec seznanja o novem načinu finansiranja skupnih družbenih potreb.

Dosedanji način je slonel na proračunski osnovi, medtem ko sedanji na določilih nove ustave.

Vsak član kolektiva mora vedeti, kako je denar, katerega vsi skupaj kot delovna organizacija odvajamo, uporabljen, saj o stopnjah prispevkov odločamo vsi — na zborih delovnih ljudi.

Prav zaradi tega nam lahko pričujoča priloga služi kot priročnik in je tiskan tako, da si jo lahko preganemo v velikost žepnega formata.

UREDNIŠTVO

Finansiranje splošne in skupne porabe v letu 1974

V letošnjem letu uvajamo novi sistem finansiranja splošne in skupne porabe na ravni republike, regij in občin.

Dosedanji sistem finansiranja splošne in skupne porabe je bil zasnovan v glavnem na proračunski tehniki. To pomeni, da so se sredstva za splošno in skupno porabo določala v proračunu republike in občin. Njihova velikost je bila odvisna od višine sredstev proračunov, ki so se formirali iz najrazličnejših proračunskih prispevkov in davkov. Glavni viri proračunov so bili predvsem: davek iz osebnega dohodka, najrazličnejši davki od prometa blaga, storitev in premoženja, davek od skupnega dohodka občanov, takse itd. Vseh vrst dosedanjih dohodkov proračuna je mnogo in jih ne bi imelo smisla posamično naštevati.

Novi sistem finansiranja splošne in skupne porabe temelji na določilih nove zvezne in republiške ustave. Uvajajo pa ga predvsem naslednji zakonski predpisi in samoupravni akti:

1. Zakon o določitvi virov finansiranja družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti v letu 1974 (Ur. list SRS, številka: 4/74-25).
2. Družbeni dogovor o osnovah programiranja nalog in o oblikovanju sredstev za skupno in splošno porabo v letu 1974 (Ur. list SRS številka: 16/74-134).
3. Zakon o osnovah ter načinu obračunavanja in vplačevanja prispevkov za finansiranje samoupravnih interesnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti (Ur. list SRS, številka: 18/74-179).

Poleg naštetih zakonskih virov, ki se nanašajo na celotno republiko, urejajo prispevne stopnje tudi Družbeni dogovori o osnovah programiranja nalog in oblikovanja sredstev za skupno in splošno porabo posameznih občin. Za naše podjetje je seveda najpomembnejši DD SO Ptuj, ki smo ga potom izvoljenih delegatov podpisali maja letos. Čeprav so delegati naše OZD podpisali le DD SO Ptuj, pa uporabljamo za obračun prispevkov iz osebnega dohodka delavcev iz drugih občin, njihove prispevne stopnje (domicilne).

Novi sistem financiranja je zasnovan na sporazumevanju in dogovarjanju, ker predstavlja bistveni prispevek k uveljavljanju novih ustavnih načel.

3. Zavode za usposabljanje mladoletnikov z duševnimi motnjami.
4. Namenjala sredstva za šolanje otrok delavcev v tujini, za izredni študij pedagoške smeri, podiplomski študij, raziskovalno delo na visokih šolah, za strokovno založniško dejavnost itd.
5. Investicijska dejavnost, vključno tudi dotacije osnovnemu šolstvu.
6. Kadrovska dejavnost modernizacija vzgojnoizobraževalnega dela itd.

— *Potrebna sredstva:*

Za izvedbo gornjih nalog potrebuje RIS sredstva v višini cca 800 milijonov sredstev. Sredstva za to dejavnost se zbirajo iz prispevka TOZD v višini 8,14% od osnove za plačilo davka iz dohodka TOZD. Do sedaj se je ta dejavnost finansirala s prispevkom iz osebnega dohodka in tudi iz republiškega proračuna.

TGA bo v letu 1974 vplačala za te namene cca 2,6 milijona din. Prispevna stopnja je enaka za celotno Slovenijo.

2. *Republiška skupnost otroškega varstva.*

— *Naloge:*

Skupnost otroškega varstva izvaja svoje naloge v smislu predpisov in drugih aktov. Njene naloge so predvsem: izplačevanje otroškega dodatka, pomoč za opremo novorojenca, pomoč pri pospeševanju razvoja otroškega varstva na manj razvitih področjih, nadomestilo porodicam v času podaljšanega porodniškega dopusta itd. Novost v letu 1974 je, da se razširja otroški dodatek tudi na kmečke otroke.

— *Potrebna sredstva.*

Za izvršitev nalog po programu za leto 1974 je potrebno cca 773,7 milijonov din.

Sredstva se zbirajo skupno za celotno republiko na podlagi: prispevka iz osebnega dohodka delavcev v višini 2,43% in drugih dohodkov.

TGA bo odvedla v letu 1974 v ta namen cca 2,1 milijona din. Tudi do sedaj se je ta dejavnost finansirala iz osebnega dohodka.

3. *Republiška telesnokulturna skupnost.*

— *Naloge:*

Republiška TKS skrbi za razvoj kakovostnega vrhunškega športa in sofinansira programe tistih osnovnih organizacij, ki imajo pogoje za republiška in zvezna tekmovanja. Materialno stimulira in nudi zdravstveni nadzor nad športniki. Finansirala bo tudi medobčinska in podobna tekmovanja.

— *Potrebna sredstva.*

Za izvedbo predvidenih nalog so zagotovljene s prispevkom iz OD, ki se plačuje temeljni TKS v višini 0,55%, ta pa odvaja RTKS 0,11%, kar znaša za ptujsko občino cca 613.000 din.

TGA bo odvedla iz OD zaposlenih v letu 1947 TTKS-u cca 600.000 din.

4. Republiška skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

— Naloge:

Z zveznimi in republiškimi predpisi ter s statutom so določene naloge te skupnosti. Predvsem ta skupnost skrbi za izplačilo pokojnin in invalidnin ter izplačilo ostalih prejemkov, ki jih prejemajo upokojenci (regresi za letni dopust, itd.). Razen tega finansira tudi obsežno službo za priznavanje pokojnin in invalidnin. Nadalje skrbi za prilagajanje pokojnin naraščajočim življenjskim stroškom (valorizacija). Za upokojene invalide plačuje prispevke za zdravstveno varstvo, stanovanjski in druge prispevke. Skratka bi lahko rekli, da je neke vrste hranilnica, v katero vsi plačujejo prispevek, da bi si po dopolnitvi določene delovne dobe ali tudi prej zagotovili življenjsko eksistenco v obliki pokojnine, oziroma invalidnine. Novost je tudi v tem, da je vključeno tudi starostno zavarovanje kmetov.

Potrebna sredstva:

Za programirane naloge za leto 1947 bo ta interesna skupnost porabila sredstva v višini 4.505,8 milijonov.

Za lažjo predstavbo porabe v okviru te interesne skupnosti prikazujemo strukturo najpomembnejših skupin izdatkov za leto 1974 (Vir.: Mesečno poročilo o skladih skupnosti šte. 5).

1. Pokojnine (starostne, družinske, dodatki)	2.805.895.000 din
2. Invalidnine in invalid. pokojnine z dodat.	914.625.000 din
3. Rekreativna upokoj. in invalidov	55.358.000 din
4. Rehabilitacija	90.639.000 din
5. Prispevki za upokojence	558.971.000 din
6. Stroški izvajanja zavarovanja	80.280.000 din

SKUPAJ 4.505.768.000 din

Sredstva za finansiranje nalog te skupnosti se zbirajo iz treh virov:

— iz bruto OD (za osnovne pokojnin. dajatve)	11,48 %
— iz dohodka TOZD (za primer nesreče - invalidnost)	0,80 %
— iz poslovnega sklada TOZD (za valorizacijo)	0,35 %

Razen navedenih treh virov, je predviden za delovna mesta z beneficirano delovno dobo dodatni progresivni osnovni prispevek.

Dosedaj se je invalidsko in pokojninsko zavarovanje finansiralo izključno iz prispevkov iz osebnega dohodka. Po novem so uvedeni trije viri.

TGA bo v letu 1974 odvedla iz:

— bruto OD cca	10.000.000.— din
— dohodka TOZD cca	500.000.— din
— od poslovnega sklada TOZD cca	1.600.000.— din

SKUPAJ 12.100.000.— din

Prispevni stopnji iz osebnih dohodkov in iz dohodka TOZD sta enaki za vse dejavnosti, medtem, ko je stopnja prispevka od poslovnega sklada za nekatere delovne organizacije višja in znaša 1,35 %.

Za informacijo navajamo število upokojencev v naši (mariborski) regiji, ki jo pokriva podružnica Maribor:

1. Občina Maribor	23.000 upokojencev
2. Občina Ptuj	4.490 upokojencev
3. Občina Slovenska Bistrica	3.200 upokojencev
4. Občina Ormož	1.450 upokojencev
5. Občina Lenart	710 upokojencev

SKUPAJ 32.850 upokojencev

5. Republiška skupnost za znanost in raziskovanje.

V naši republiki in tudi v drugih ni zadovoljivo rešeno in priznano znanstvenoraziskovalno delo. Zanimarjanje te dejavnosti je za razvoj nacionalnega gospodarstva lahko usodnega pomena.

Dosedaj se je ta dejavnost finansirala v glavnem iz proračuna. Že tako nizka poraba za to dejavnost je v odnosu na družbeni produkt v letih 1970—1973 stalno padala (1970 — 1,3% DBP, 1971 — 1,24% DBP, 1972 — 1,17% DBP). V gospodarsko razvitih deželah, ki imajo seveda zelo visok DBP, se giblje ta delež med 2,5 — 3%.

Tej dejavnosti je dan v letu 1974 poseben poudarek in tudi nekaj več sredstev. Dejavnost te interesne skupnosti v letu 1974 bo usmerjena predvsem na naslednje:

— Naloge:

1. Finansiranje raziskav policentričnega razvoja Slovenije, novih energetskih virov, komunikacij, virov prehrane itd.
2. Razvoj samoupravnega sistema znotraj splošnega družbenega sistema in nacionalne kulture.
3. Razvoj materialne baze — tehnologije in tehnoloških postopkov.
4. Ohranitev in izboljšanje zdravja in življenjskih pogojev.
5. Racionalizacija v proizvodnih in upravljaljskih procesih, itd.

— Potrebna sredstva:

Za izvedbo naštetih nalog so potrebna sredstva v višini cca 206,9 milijonov din.

Ta dejavnost se financira iz dohodka delovnih organizacij po stopnji 1,80% od osnove za davek iz dohodka TOZD.

TGA bo v letu 1974 odvedla za to dejavnost cca 800.000 din.

6. Republiška kulturna skupnost:

Skrbi za izvajanje nalog skupnega pomena za Slovenijo na področju kulture. Zlasti pa finansira

— Naloge:

1. Izvirno ustvarjalnost, literarne, gledališke, glasbene in muzejske dejavnosti.
2. Dejavnost založništva, filma, kulturnoprosvetne dejavnosti doma in v tujini.
3. Sofinansira dejavnost temeljnih kulturnih skupnosti itd.

— Potrebna sredstva:

Sredstva za finansiranje te skupne kulturne dejavnosti zagotovijo temeljne kulturne skupnosti z združevanjem sredstev v višini 0,18%.

TGA odvaja v ta namen sredstva temeljni kulturni skupnosti Ptuj iz osebnih dohodkov zaposlenih v skupni stopnji 0,92 %, kar predstavlja skupno za obe skupnosti cca 900.000 din. Stopnja je enaka za vso Slovenijo.

S tem je obdelano področje skupne porabe, ki ga, če na kratko povzame-
mo, sestavlja 5 temeljnih, 2 regionalni in 6 republiških interesnih skupnosti.
Skupna značilnost finansiranja skupne porabe je v tem, da se finansira iz
prispevkov na podlagi družbenih dogovorov, medtem, ko se splošna poraba
finansira še naprej z davki preko proračunov občin in republike.

SPLOŠNA PORABA:

Splošna poraba, ki se finansira preko občinskega in republiškega pro-
računa, zajema naslednje vrste izdatkov:

1. Stroški t.i. državne uprave,
2. Stroški javne uprave,
3. Stroški sodišča,
4. Stroški javnega tožilstva,
5. Stroški javnega pravobranilstva,
6. Stroški zdravstvenega varstva nekaterih vrst prebivalstva,
7. Stroški krajevnih skupnosti,
8. Stroški komunalne dejavnosti,
9. Stroški narodne obrambe,
10. Stroški splošnega ljudskega odpora,
11. Stroški ostalih dejavnosti.

O pomenu in nalogah posameznih dejavnosti zaradi preobsežnosti ma-
terije ne bomo govorili. Menimo, da pa vsak občan te dejavnosti do neke
mere pozna, saj usluge teh dejavnosti zelo pogosto koristi.

OBČINSKI PRORAČUN

VRSTA DOHODKOV	Realizacija 1973	Planirano 1974	Indeks 3:2
1. Davki iz oseb. dohod. iz skupnega dohodka občanov	15,138.851	10,370.000	68,5
2. Davki na promet in premoženje	24,335.645	27,304.000	112,2
Takse	2,662.131	3,015.000	113,3
4. Denarne kazni	—	160.000	—
5. Dohodki organov in drugi dohodki	620.277	650.000	104,8
6. Presežena sredstva iz leta 1973		6.000	
Skupaj vsi dohodki	42,756.904	41,505.000	97,1

Splošna potrošnja preko občinskega proračuna bo regulirana s posebnim dogovorom, ki ga pripravlja skupnost občin Slovenije. Po tem sporazumu bi bilo dopustno za občino Ptuj zvišati splošno porabo od 22—23 %.

Viri finansiranja splošne porabe so za letošnje leto določeni z republiškim zakonom. Predvideno je tudi, da republika nekatere davke (davek iz oseb. dohodkov iz kmetijske dejavnosti in obrtne dejavnosti) prepusti v pristojnost občinam. Kljub temu pa možni občinski viri za finansiranje splošne porabe v naši občini ne bodo zadoščali, zato se predvideva dodaten priliv iz republiškega proračuna (subvencija) ali pa bo občina morala uvesti občinski davek iz dohodka TOZD, ki ga dosedaj občine še niso uvajale, kljub zakonskim možnostim.

Po predlogu proračuna občine Ptuj, bi znašala poraba za leto 1974 (proračun) 47,7 milijona din. Z davki in drugimi dohodki do dovoljene obremenitve družbenega proizvoda okrog 41,5 milijona din, kar je manj, kot je bilo realizirano v letu 1973. Pri tem nastane primanjkljaj v občinskem proračunu v znesku 6,2 milijona din.

S tem bi bil na kratko podan pregled interesnih skupnosti, njihovih nalog, višine potrebnih in razpoložljivih sredstev, načina finansiranja skupne in splošne potrošnje. Podrobnejša obdelava tega zelo zapletenega področja bi bila preobsežna in bi preseгла informacijski namen tega sestavka. Menimo, da bo že v skrčenem obsegu predstavljena splošna in skupna poraba pomagala samoupravljalcu pri oblikovanju splošnega pregleda nad tem področjem financ.

V nadaljevanju pa nameravamo prikazati način obračuna prispevkov za splošno in skupno porabo v podjetju, njihovo odvajanje, pojem bruto osebnega dohodka v novem sistemu finansiranja skupne in splošne porabe, pregled zbirnih stopenj po posameznih vrstah izplačil in občinah itd.

1. STOPNJE PRISPEVKOV V LETU 1974

Za lažje razumevanje novega sistema prispevkov bomo najprej na kratko prikazali dosedanji način obračuna prispevkov. Ze dosedanji sistem prispevkov je poznal različne stopnje za različne vrste izplačil in ga novi sistem v glavnem ohranja. Prispevne stopnje so bile določene s predpisi sedežne občine oziroma zavarovalnih skupnosti. Občini, kjer ima delavec stalno bivališče, so se odvajali le štirje prispevki, po novem pa vsi. Odvod se je vršil samo po sedežnih stopnjah, sedaj pa, razen občinskega davka, vsi po domicilni občini. Pregled prispevkov iz bruto osebnega dohodka in zakonskih obveznosti, katerim osnovo za obračun je predstavljal bruto osebni dohodek, damo le za izplačila rednega delovnega razmerja, ki zajemajo cca 90 % vseh osebnih dohodkov. Istočasno dajemo tudi primerjavo z novimi stopnjami:

PRIMERJAVA PRISPEVNIH STOPENJ PO STAREM IN NOVEM SISTEMU

Tek. št.	NAZIV PRISPEVEK	S T A R O		N O V O		Iz PS TOZD %	
		Iz br. OD %	Na b. OD %	Iz br. OD %	Iz br. OD %		
	1. Občinski davek iz OD	1,77	—	0,20	—	—	
	2. Otroško varstvo						
—	Temeljna skup. otr. varstva	0,45	—	1,15	—	—	
—	Rep. skupnost otr. varstva	2,98	—	2,43	—	—	
	3. Izobraževanje						
—	Temeljna izobr. skupnost	3,43	—	6,06	—	—	
—	Rep. izobr. skupnost	3,44	—	—	8,14	—	
	4. Kultura						
—	Temeljna kult. skupnost se je finans. iz prorač.	0,74					
—	Republ. kulturna skupnost se je finans. iz prorač.	0,18		—	—	—	
	5. Telesna kultura						
—	Temeljna teles. kult. skupn. se je finans. iz prorač.	0,44		—	—	—	
—	Republ. teles. kultur. skup. se je finans. iz prorač.	0,11		—	—	—	
	6. Zdravstvo						
—	Zdravstveno zavarovanje	7,86		8,11	—	—	
—	Nesreča pri delu	—	1,10	—	1,77	—	
	7. Invalid. pokojninsko zav.						
—	Invalid. pok. zavarovanje	14,70	—	11,48	—	—	
—	Nesr. pri delu in valor. pok.	—	0,40	—	0,80	0,35	
	8. Znanost in razisk. dejavn.	iz proračuna		—	—	1,80	
	9. Zaposlovanje	0,20	—	—	0,20	—	
	10. Prispevek za Bos. Krajino	1 % neto		—	1 % neto	—	
	11. Stanovanjski prispevek	6		—	6	—	
—	od tega solidarnostni sklad	30		—	30	—	
—	usmerjena izgrad.	25		—	25	—	
—	sklad skup. por.	45		—	45	—	
S K U P A J		34,83	7,5+1 NT	30,90	8,77+1 NT	9,94	0,35

V primerjalni tabeli so prikazani novi prispevki za zaposlene, ki stanujejo v ptujski občini. Za druge občine so stopnje prispevkov iz bruto OD različne in znašajo (zbirno):

	%
Za SO Maribor	30,45
Za SO Slov. Bistrica	30,45
Za SO Ormož	31,01
Za SO Gornja Radgona	30,40
Za SO šentjur	29,60
Za SO Ljutomer	31,40
Za SO Varaždin	30,90
Za SO Čakovec	30,90
Za SO Beograd	30,90
Za SO Crikvenica	30,90
Za SO Velenje	29,21

Navedene zbirne stopnje so sestavljene iz sedežnih stopenj (po sedežu TOZD) in domicilnih stopenj (prebiva lišče delavca ali njegove ožje družine): Uporabljajo se za naslednja izplačila:

- ure v rednem delovnem času,
- dodatki za nočno in nedeljsko delo,
- nadomestila za redni in izredni dopust,
- nadomestila za PAO civilno zaščito in IDD.

Za osebne dohodke, dosežene z nadurnim delom in z delom po pogodbah (delo upokojencev, dopolnilno delo v lastni in tuji del. organizaciji itd.), so stopnje prispevkov iz bruto OD višje. Prikazane so po občinah v tabeli II.

**STOPNJE PRISPEVKOV
DOPOLNILNO DELO**

OBČINA	Stopnja v %
P t u j	34,17
Maribor	33,96
Slovenska Bistrica	33,54
Ormož	34,72
G. Radgona	33,92
Šentjur	33,57
Ljutomer	34,82
Varaždin	34,17
Čakovec	34,17
Beograd	34,17
Crikvenica	34,17

Nadalje so različne stopnje tudi za izplačila iz sklada skupne porabe, to je za regrese za letni dopust, odpravnina, jubilejne nagrade itd. Ker ti prispevki ne bremenijo bruto osebnih dohodkov, jih posebej ne navajamo.

Že uvodoma smo sklenili, da z novim sistemom prispevnih stopenj prehajamo na sistem bruto osebnih dohodkov. To pomeni, da bodo TOZD v pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov morale določiti bruto postavke osebnih dohodkov. Tiste delovne organizacije, ki imajo točkovni sistem, kot je naš, morajo določiti bruto vrednost točke.

Tako je bilo storjeno tudi pri obračunu za mesec junij letos, ko smo preračunali v smislu navodila SDK neto vrednost točke za vse zaposlene na bruto vrednost s faktorjem za preračun na bruto po sedežu, to je ptujski stopnji, ki znaša 1,4472. Iz bruto vrednosti smo odvedli prispevke po domicilnih stopnjah, ki so navedene v tabeli stopenj po občinah. Nova vrednost točke znaša bruto 3,2417 (neto 2,24). Za zaposlene delavce na enakem delovnem mestu, ob istem številu delovnih ur, je sedaj zaradi različnih zbirnih stopenj tudi različen neto osebni dohodek.

Bruto princip osebnih dohodkov potem pomeni, za enako opravljeno količino dela enak bruto osebni dohodek, ne pa tudi enak neto osebni dohodek. S tem je doseženo osnovno načelo, da vsak zaposleni sam prispeva za skupno in splošno porabo na področju svoje občine ali regije, neposredno od svojega osebnega dohodka. Glede na ustavne določbe in določbe zakona o obračunavanju in vplačevanju prispevkov, je bruto osebni dohodek tista kategorija, ki izraža vrednost dela. Določitev različne višine bruto osebnega dohodka za enako delo, bi pomenilo različno vrednotenje enakega dela in bi lahko dovedlo v ekstremnem primeru tudi do tega, da bi pri zaposlovanju dajali prednost delavcem občine, ki imajo najnižjo zbirno prispevno stopnjo.

Če pogledamo prispevne stopnje po občinah, se vsiljuje ugotovitev, da imajo višje zbirne stopnje ravno gospodarsko manj razvite občine (na pr.: Ljutomer in Lendava imata 31,39, Ormož 31,01 % itd, nasproti Velenju in Trzinu, ki imata najnižje stopnje, 29,20 %, Trbovlje 29,12 % itd.)

Nekoliko nerazumljiva je struktura prispevkov iz osebnih dohodkov, doseženih z delom izven rednega delovnega časa v lastni ali drugi delovni organizaciji, kamor so uvrščene tudi nadure. Iz tega osebnega dohodka se plačujejo naslednji prispevki na področju ptujske občine.

1. Občinski davek iz OD	0,20 %
2. Republiški davek iz OD poseb. stopnja	18,33 %
3. Prispevek za temeljno izobraževalno skupnost	6,06 %
4. Prispevek za temeljno kulturno skupnost	0,74 %
5. Prispevek za republiško kulturno skupnost	0,18 %
6. Prispevek za telesnokulturno skupnost	0,55 %
7. Prispevek za zdravstveno varstvo	8,11 %

SKUPAJ

34,17 %

Po dosedanjem sistemu so bili prispevki iz te vrste osebnih dohodkov nižji od prispevkov rednega delovnega razmerja, sedaj so višji za 3,27 %. Iz tega sledi, da je nadurno delo pri vseh slovenskih občinah malenkost močnejše obdavčeno, ker je uveden poseben republiški davek v višini 18,33 %. Razen tega primera je nelogičnih tudi nekaj drugih določil sedanjega sistema, kot na primer:

Mariborska občina ima edina v SR Sloveniji občinsko stopnjo davka 0,56 %, vse ostale občine imajo po 0,20 %. Ker se ta prispevek izjemno ravna po občini sedeža TOZD, odvajajo po občini bivališča zaposlenih, odvajajo vsa mariborska podjetja za zaposlene delavce iz ptujske občine, ptujski občini v višini 0,56 %, obratno pa podjetja iz ptujske občine odvajajo za zaposlene iz mariborske občine, mariborski občini davek iz osebnega dohodka v višini 0,20 %.

Z novim sistemom se močno povečuje tudi administrativno delo, saj mora podjetje — izplačevalec osebnega dohodka nakazati prispevke direktno interesnim skupnostim in občinam po celi Jugoslaviji, čeprav so ti zneski prispevkov včasih neznatni. Obdelava takšne komplicirane plačilne tehnike na sedanji ravni avtomatizirane obdelave podatkov stane ogromno. Za primer navajamo, da je podjetje ob poračunu prispevkov za prvih 5 mesecev, ki ga je opravilo 27. junija letos, predložilo SDK Ptuj 689 prenosnih nalogov (virmanov) in ob mesečnem dvigu osebnih dohodkov jih dajemo SDK okrog 220. Obstajajo že predlogi o poenostavitvi plačilne tehnike, ki sedaj stane ogromno (delo, pisarniški material, stroški obdelave na štirih mestih itd.),

ko bi podjetje odvajalo vse prispevke samo z nekaj virnami (5—10) na posebne zbirne račune pri SDK, ta pa bi potom zbirnikov odvajala sredstva koristnikom (interesnim skupnostim in občinam), vendar ni odziva. Novi sistem je ta problem zaostрил v taki meri, da bo resno potrebno poiskati racionalnejšo tehniko. Dobiva se vtis, da se ne zavedamo dovolj pomena dela, kot proizvodnega tvorca v nacionalni ekonomiji.

Novi sistem finansiranja splošne in skupne porabe ima brez dvoma prednost, saj odločanje o trošenju sredstev skupne in splošne porabe bolj približuje neposrednim proizvajalcem in upravljalcem, zato je pričakovati dopolnitve, ki bi ga napravile tudi racionalnejšega.

Nedvomno sedanji sistem finansiranja skupne in splošne porabe zahteva od neposrednih proizvajalcev podrobnejše poznavanje in bolj zavzeto spremljanje ter pregled nad potrošnjo sredstev, ki jih neposredno finansiramo iz svojih osebnih dohodkov.

O navedenih programih in prispevkih interesnih skupnosti je sicer bila podana že kratka informacija na zborih delovnih ljudi v mesecu aprilu. Takrat smo potrdili sedanje prispevne stopnje in izvolili delegate za podpis Samoupravnega sporazuma o finansiranju skupne in splošne porabe.

Toda takrat so bile številne nejasnosti glede nove tehnike finansiranja in stopenj interesnih skupnosti in ni bilo mogoče pripraviti o tem temeljitejšega gradiva.

Čeprav je naveden material objavljen z zamudo, smatram, da bo v kljub temu koristen. Razen tega je odločanje o skupni porabi v domeni TOZD, zato je potrebno ta del financ nekoliko podrobneje poznati.

Ta misel je vodila tudi pisca tega članka, ko se je lotil te obsežne in zapletene materije.

Pri sestavi tega materiala so bili uporabljeni predvsem v uvodu našeti zakonski predpisi, družbeni dogovori in samoupravni sporazumi. Številčni podatki so vzeti neposredno iz programov posameznih interesnih skupnosti, ki jih je pripravil Koordinacijski odbor pri SO Ptuj.

Stopnje prispevkov in stališča pa so povzeta iz 7. številke Informacije o Knjigovodski stroki iz poglavja Navodila za poračun prispevkov in davkov in finansiranje splošne in skupne porabe v letu 1974, ki je izdana v soglasju Službe družbenega knjigovodstva.